

Valorizacija akvarija kao oblika eko turističke ponude u Hrvatskoj

Čićin Samobor, Tihana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:546157>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EKONOMSKI FAKULTET U ZAGREBU

Preddiplomski stručni studij „Poslovna ekonomija“, smjer
„Turističko poslovanje“

ZAVRŠNI RAD

**„Valorizacija akvarija kao oblika eko turističke ponude u Hrvatskoj“
„Aquarium valorisation as a form of eco tourism offer in Croatia“**

Studentica: Tihana Čićin Samobor

Matični broj studenta: 0067560940

Kolegij: Specifični oblici turizma

Mentor: Prof. dr. sc. Oliver Kesar

Zagreb, rujan 2020.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Definiranje obuhvata istraživanja.....	1
1.2. Izvori podataka, korištene metode i ciljevi istraživanja.....	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. Pojmovno određenje i važnost razvoja ekoturizma.....	3
2.1. Tržišna segmentacija i podoblici ekoturizma.....	3
2.1.1. Tržišna segmentacija.....	3
2.1.2. Podoblici ekoturizam.....	4
2.1.2.1. „Hard“ ekoturizam.....	5
2.1.2.2. „Soft“ ekoturizam.....	5
2.2. Standardi kvalitete i označavanje u ekoturizmu.....	5
2.3. Diferencijacija ekoturističkog proizvoda.....	6
2.4. Aspekti promocije ekoturističkog proizvoda.....	6
2.5. Utjecaj razvoja ekoturizma na okruženje.....	7
3. Obilježja razvoja ekoturizma u Republici Hrvatskoj	8
3.1. Pravni okvir definiranja zaštićenih dijelova prirode.....	8
3.2. Primarne atrakcije za razvoj ekoturizma po regijama.....	8
3.3. Analiza pokazatelja posjećenosti primarnih ekoturističkih atrakcija.....	11
3.4. Raspoloživost sekundarnih ekoturističkih atrakcija.....	12
3.4.1. Ekopark Krašograd.....	12
3.4.2. Etno Park Zagreb.....	13
3.4.3. Eko hoteli.....	14
3.4.3.1. OMH: Eko hoteli.....	14
3.4.3.1.1. Hotel Korana Srakovčić.....	14
3.4.3.2. Hotel Split.....	15
3.5. Institucionalni okvir i promocija ekoturističke ponude.....	15
3.5.1. Institucionalni okvir.....	15
3.5.2. Promocija ekoturističke ponude.....	17
3.6. Motivacija za dolazak ekoturista i obilježja potrošnje.....	19
3.6.1. Motivacija za dolazak ekoturista.....	19
3.6.2. Obilježja potrošnje ekoturista.....	20

4. Analiza ponude akvarija u ekoturističkoj ponudi Hrvatske.....	21
4.1. Raspoloživi kapaciteti akvarija i prateća infrastruktura.....	22
4.1.1. Aquatika Karlovac.....	22
4.1.2. Aquarium Split.....	22
4.1.3. Akvarij Baška.....	24
4.1.4. Akvarij Krk.....	25
4.1.5. Akvarij & terarij Poreč.....	26
4.1.6. Aquarium Crikvenica.....	27
4.1.7. Aquarium Šibenik.....	28
4.1.8. Rovinjski akvarij.....	28
4.1.9. Akvarij Dubrovnik.....	29
4.1.10. Vodice – Akvarij i muzej pomorstva.....	30
4.2. Opravdanost ulaganja u ponudu akvarija na razini turističke destinacije.....	30
4.2.1. Kaquarium (Aquatika).....	31
4.2.2. Dubrovački (Gruški) akvarij.....	31
4.2.3. Ulaganje u akvarij Split – Vranjic.....	32
4.2.4. Pulski akvarij.....	33
4.3. Mogućnosti i ograničenja valorizacije akvarija kroz turističku ponudu.....	33
4.3.1. Sezonalnost.....	33
4.3.2. Trendovi.....	34
4.3.3. Edukacija.....	34
4.3.3.1. Sveučilište u Dubrovniku.....	34
4.3.3.2. Agronomski fakultet u Zagrebu.....	35
4.3.4. Financiranje.....	35
4.3.4.1. Javno financiranje.....	35
4.3.4.1.1. Slatkovodni akvarij Karlovac „Kaquarium“.....	35
4.3.4.1.2. Pulski akvarij.....	36
4.3.4.1.3. Rovinjski akvarij.....	37
4.3.4.1.4. Dubrovački akvarij.....	37
4.3.4.2. Privatno financiranje.....	37
4.4. Analiza slučaja: Aquatika Karlovac.....	37
5. Zaključak.....	41

Literatura.....	42
Popis slika.....	45
Popis tablica.....	45
Životopis.....	46

1. Uvod

1.1. Definiranje obuhvata istraživanja

Ovim radom postupno se prolazi kroz razvoj i elemente ekoturizma kako bi se na kraju došlo do 4. i najvažnije, dijela ovog rada u kojem je riječ o samoj valorizaciji akvarija. Ekoturizam se u ovom radu promatra sa raznih stajališta: državnih institucija i njihove zainteresiranosti za sudjelovanjem u ovakvim tipovima projekata, posjetitelja ekoturističke ponude, a i turista koji dolaze u Hrvatsku masovno. Zatim perspektive raznih poduzetnika; njihovih uspona i padova od nastanka ideje, realizacije i samog poslovanja te interpretaciju iste te priče od strane javnosti. Na kraju, nakon autorovog detaljnog istraživanja, pročitane razne literature te usvajanje i razumijevanje iste donijet će se osoban zaključak koji obrazlaže personalne pozitivne i negativne učinke, razne potencijale i prilike, pa tako i način na koji se sve to može unaprijediti.

1.2. Izvori podataka, korištene metode i ciljevi istraživanja

Pri pisanju ovog rada korišteni su razni izvori; knjige i omeđene publikacije, zbornici i zbirke radova, enciklopedije, znanstveni i stručni časopisi, novine i intervjui, zakoni i najviše Internet.

Za pisanje ovog završnog rada najviše se koristila metoda deskripcije, metoda dokazivanja u kojoj se koriste analiza i sinteza te metode konkretizacije i definicije.

Cilj istraživanja je kod čitatelja pobuditi svijest o ponašanju i razmišljanju. Kako da što manje zagađuje okoliš, a ujedno se i zabavi; na koji način da provodi vrijeme tijekom putovanja te ukoliko je turistu razvijena svijest o zaštiti prirode kako da što kvalitetnije provede svoje vrijeme, upotpuni svoj boravak te novce potroši na nešto korisno. Još jedan cilj je predočiti kakvu Hrvatska ima ponudu ekoturizma, koja su njena stajališta te koliku ulogu u ekoturizmu nose akvariji.

1.3. Struktura rada

U poglavlju 2. biti će riječi o pojmovnom određenju i važnosti razvoja ekoturizma gdje će se definirati ekoturizam i zaštita prirode. Zatim će se spominjati segment ekoturizma i njegove karakteristike. Definirati će se soft i hard ekoturizam. Kod standarda kvalitete i označavanja u ekoturizmu definirati će se eko oznaka i certifikat te što gospodarski subjekt treba napraviti da bi ih dobio. Odrediti će se pojam

ekoturističkog proizvoda i diferencijacije te navesti primjer istog. U promociji ekoturističkog proizvoda navesti će se gdje bi se ekoturistički subjekti trebali oglašavati i kako se istaknuti. Posljednja stavka ovog poglavlja je utjecaj razvoja ekoturizma na okruženje u kojoj će se navesti njegove prednosti i nedostaci utjecaja na konkretno nacionalne parkove.

U poglavlju 3. Obilježja razvoja ekoturizma u Republici Hrvatskoj govoriti će se o nacionalnim parkovima kao primarnoj atrakciji za razvoj ekoturizma i njihovoj posjećenosti. Kod sekundarnih turističkih atrakcija spomenuti će se eko park Kraš, Eto selo Zagreb i eko hoteli. Onda će biti navedene kategorije zaštićenih područja, objasniti će se važnost turističke zajednice u promociji te će se spomenuti kako e grad Karlovac promovirao kroz Aquatiku. Zadnja u ovom poglavlju je motivacija ekoturista i njeno stupnjevanje te koliko oni u prosjeku troše novaca i na što.

Poglavlje 4. usmjereno je na analizu ponude akvarija u ekoturističkoj ponudi Hrvatske. Tu će se navesti jedanaest akvarija i njihova obilježja, koliko i koje država podupire te kako posluju. Biti će riječi gdje se može studirati kako bi naučili nešto više o organizmima koji se nalaze u akvarijima te će se na kraju analizirati slučaj Aquatike u Karlovcu.

Posljednje poglavlje u ovom radu je zaključak u kojem su navedena dva primjera posjete akvarijima i zapažanja tijekom istog te što bi se moralo promijeniti. Projekti kojima bi se Hrvatska mogla promaknuti kao zemlja.

2. Pojmovno određenje i važnost razvoja ekoturizma

Ekoturizam kao pokret počinje se razvijati 1970-ih, a kao specifični oblik turizma tek 1990-ih godina. Počinje rasti svijest o ograničenosti prirodnih resursa i činjenici da je dio tih resursa neobnovljiv odnosno podložan trajnim promjenama. Takva uvjerenja dovode do jačanja pokreta za zaštitu prirode i sve intenzivnijeg razvoja ekoturizma. Ekoturizam je među najčešće spominjanim oblicima turizma, ali ne i među najvažnijim prema ostvarenom turističkom prometu i s njim povezanim ekonomskim učincima. Razvoj ekoturizma vezan je uglavnom za ruralni prostor, ali se može razvijati i na atipičnim lokalitetima (npr. eko-hoteli).

Atraktivni i očuvani prirodni resursi su ključni i trajni činitelji razvoja turizma. Zaštititi prirodu znači urediti je ako da ona na najbolji mogući način i najsvrsishodnije služi vitalnim potrebama domicilnom stanovništvu i/ili posjetiteljima odabrane turističke destinacije.

Ekoturizam predstavlja putovanje i boravak turista u pravilu na zaštićenim prirodnim vrijednostima u cilju istraživanja, obrazovanja i uživanja u okolišu, njegovim biljnim i životinjskim vrstama te povezanim kulturnim elementima koji se nalaze na tom prostoru. U razvojnom smislu, ekoturizam je model pomoću kojeg se ostvaruju ekonomske koristi, primarno usmjerena na očuvanje okoliša.

2.1. Tržišna segmentacija i podoblici ekoturizma

2.1.1. Tržišna segmentacija

Ekoturizam se sve češće koristi kao okosnica strategije tržišnog nastupa sudionika turističke ponude u privlačenju ekološki osviještenih posjetitelja. Oni su odgovorni turisti koji aktivnim ili pasivnim sudjelovanjem žele doprinijeti očuvanju i zaštiti prirode.

U prosjeku prevladavaju ženski posjetitelji, visoko obrazovani, više kupovne moći, iznad 35 godina starosti, samostalno organiziraju putovanje i putuju u malim skupinama.

U pravilu se organizira za manje skupine posjetitelja, a organizaciju provode specijalizirani subjekti (npr. javne ustanove, ekološke organizacije i dr.)¹

• Zanimanje:

Prosječni ekoturist dolazi iz redova profesionalaca, menadžera, viših službenika, profesionalaca trgovaca, studenata.

¹ Kesar, O. (2018.) Ekoturizam; nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

- Prihodi:

Općenito prihodi kućanstava ekoturista viši su u prosjeku od prihoda uobičajene populacije koja putuje. Po prihodima većina njih pripada u srednji i viši srednji sloj.

- Obrazovanje:

U prosjeku su obrazovaniji. U SAD-u 75% ekoturista imaju neku od diploma visokih škola ili fakulteta. U Velikoj Britaniji taj je postotak oko 61%.

- Dob:

Istraživanja u SAD-u i EU pokazala su da je većina ekoturista u dobi od 25 – 54 godine, uz zamjetan trend povećanja starosne dobi turista koji putuju u ekoturističke destinacije. Mlađi turisti pripadaju u skupinu “hard” ekoturista i putuju povremeno. Stariji putuju češće, puno su iskusniji i češće poduzimaju “soft” ekoturistička putovanja.

- Spol:

U većem postotku su žene i to poglavito unutar mlađe populacije dok su muškarci ravnomjerno raspoređeni među mlađom i starijom populacijom.

- Učestalost putovanja:

Ekoturisti putuju u prosjeku dva do pet puta godišnje.

- Sezona putovanja:

Iskusni ekoturisti koji često putuju ne preferiraju posebno neku od sezona (zimsku ili ljetnu). Štoviše, vole putovati izvan glavne sezone.

Ova činjenica važna je za destinacijski menadžment i pruža mu priliku da stvaranjem ekoturističkih sadržaja produlji sezonu u vlastitim destinacijama.

- Duljina putovanja:

Ovisi o udaljenosti destinacije i aktivnostima u destinaciji. Što je destinacija udaljenija, a aktivnosti intenzivnije, to je putovanje duže.

2.1.2. Podoblici ekoturizma

U literaturi se vrlo često rabe izrazi “Hard” (*tvrdi, čvrsti, strogi*) ekoturizam; ekoturist i “Soft” (meki, laki, konvencionalni) ekoturizam; ekoturist.

Korištenje pojedinog termina vezano je uz stupanj ekoturističkog doživljaja s obzirom na činjenicu: koliko su turisti strogi u odnosu na ekološke principe, koliko su daleko spremni ići s obzirom na fizičke napore kako bi doživjeli ekoturističko iskustvo te koliko je intenzivan njihov interes prema pojedinoj ekoturističkoj atrakciji.

2.1.2.1. Hard ekoturizam

Strogi (Hard-core) ekoturisti imaju jako izražen interes za temeljni motiv putovanja i vrlo su često eksperti u pojedinim područjima, kao npr. dugogodišnji promatrači ptica, kukaca, kitova i sl. Isto tako za njih je karakteristično da su spremni iskusiti život lišen uobičajenog civilizacijskog komfora, putovati u otežanim uvjetima (ako je potrebno i na duže razdoblje), upoznavati nepoznate kulture i doživjeti neuobičajena životna iskustva.

2.1.2.2. Soft ekoturizam

Konvencionalni (soft) ekoturisti ne razlikuju se puno od uobičajenih turista motiviranih prirodnim atrakcijama. Razlika je ipak u tome što ekoturisti žele doživjeti prirodne atrakcije na poseban, posredniji način (uz dobru interpretaciju okoliša i edukativne sadržaje koje doživljavaju bilo posredstvom stručnih vodiča ili samostalno). Vrlo čest slučaj je da ova vrsta turista unutar svojeg uobičajenog turističkog putovanja poduzima i jedno ili više kraćih posjeta ekoturističkim destinacijama.²

2.2. Standardi kvalitete i označavanje u ekoturizmu

Da bi ekološka obiteljska poljoprivredna gospodarstva odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva koji se bave djelatnošću ekoturizma bila konkurentna na tržištu, potrebno je zadovoljiti određene uvjete. Zato je važno uvesti standard ekoturizma koji sadrži elemente certifikata i eko oznaku. Jedan od načina nagrađivanja gospodarstava i poslovanja je dodjeljivanje kredibilnog priznanja. Priznanje se može dodijeliti kao certifikat ili eko oznaka. Certifikat se dodjeljuje onim proizvođačima koji potpuno zadovoljavaju određene standarde, čak i više od zahtjeva pravnih odredbi. Za dobivanje certifikata potrebno je zadovoljiti određene društvene, gospodarske i ekološke uvjete (Plan razvoja eko i ruralnog turizma za sjeverozapadni dio Zadarske županije, otok Pag, Novigradsko i Karinsko more, 2008). Neki društveni uvjeti podrazumijevaju prihvaćenost djelovanja poslovnog subjekta od strane lokalnog stanovništva, pozitivan utjecaj i odnos poslovnog subjekta prema ljudima uključujući zaštitu zdravlja i sigurnosti za lokalno stanovništvo, kao i davanje prednosti lokalnom stanovništvu pri zapošljavanju. Da bi se zadovoljili gospodarski uvjeti poslovni subjekt treba poštovati zakonom propisane odredbe o pravima

² Bakan, R., Jaković, B. (2015) *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici

zaposlenika i poslovati prema etikom kodeksu. Proizvodnja treba zadovoljiti i neke od ekoloških uvjeta pa tako ne smije narušavati bioraznolikost niti ekosustave, kao ni izgled krajolika. Da bi se udovoljilo ekološkim uvjetima treba poticati revitalizaciju očuvanja autohtonih vrsta biljaka, upravljati otpadom, vodom, tlom i energijom u skladu s ekološkim standardima te ne utjecati na zagađenje zraka. Za razliku od certifikata, eko oznaka je nagrada proizvođačima koji u usporedbi s ostalim u svom sektoru pokazuju veći uspjeh i bolje rezultate, što rezultira boljim imidžom tvrtke te postizanjem veće konkurentnosti na tržištu i boljom usklađenosti s ekološkim standardima, zakonima i propisima, što povratno pridonosi zadovoljavanju složenih potreba potrošača.³

2.3. Diferencijacija ekoturističkog proizvoda

Kod ekoturističkog proizvoda vrlo je važno razumjeti potrebe tržišta. Cijena, kvaliteta i sigurnost osnovni su elementi pri odabiru destinacije/turističkog proizvoda.

Ekoturistički proizvod mora sadržavati gore navedene karakteristike kako bi zadovoljio potrebe turista. U stvaranje integriranog proizvoda treba uključiti što je više moguće različitih dionika (lokalnu zajednicu, strukovna udruženja, nevladin sektor, udruge građana...), osigurati potporu državnih i međunarodnih tijela iz domene održivog razvoja te kreirati standarde i oznake prepoznatljive na nacionalnom i međunarodnom turističkom tržištu.⁴ Prethodno navedeno je ono što bi svaki proizvod trebao zadovoljavati. Kod diferencijacije poanta je da sam poduzetnik ima ideju koju još nitko na tržištu nema te time postane svima konkurencija. U ovom radu riječ je o akvarijima te bi se poduzetnik u ovom slučaju mogao diferencirati na način da u akvarijima ima ono što ni jedan akvarij nema, da se taj akvarij nalazi npr. u Zagrebu gdje nema ni jednog drugog akvarija, da ima obrazovano osoblje te vodi adekvatnu brigu o životinjama u akvariju.

2.4. Aspekti promocije ekoturističkog proizvoda

Cilj promocije je stvoriti jednostavan i prepoznatljiv brend (logo, akronim ili ime) koji će prenositi jasnu i jednoznačnu poruku ciljanom tržištu. Programima nagrađivanja i

³ Čurić, K. (2010). PROMIŠLJANJE RAZVOJA EKOTURIZMA I EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE. *Praktični menadžment*, 1 (1), 98-100[online]. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/67851>

⁴ Bakan, R., Jaković, B. (2015) *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici

poticanja treba se stvarati prepoznatljivost. Standardizirani ekoturistički objekti/destinacije trebali bi: Oznake kvalitete, standarda, logotipe, koristiti na svim svojim promotivnim materijalima. Na svojim web stranicama, stranicama društvenih mreža trebaju imati poveznice (linkove) na stranice udruga ili organizacija od kojih su dobili standarde isto kao i onih organizacija "prijatelja" koji podržavaju njihovo djelovanje kao "eco friendly" destinacije/objekta. Trebaju informirati i educirati posjetitelje i ostale dionike u turističkom lancu vrijednosti o svojim programima kojima doprinose održivom razvoju. Kod promocijskih kanala i sredstava treba izabrati one koji su najprikladniji i najekonomičniji kao npr: specijalizirani časopisi (National Geographic, Nature...), zrakoplovne kompanije (distribucija tiskanih materijala, suvenirskih pakiranja...), uključivanje u kampanje s tematikom zaštite okoliša (efekt staklenika, CO2 footprint, ugrožene vrste...), Web stranice (npr. www.mynatur.org, www.expedia.com), blogovi i blog zajednice, društvene mreže, forumi⁵

2.5. Utjecaj razvoja ekoturizma na okruženje

Ekoturizam je održiv, neinvazivan, neekstraktivan oblik turizma čiji se razvoj temelji na očuvanim prirodnim resursima, a putovanja često podrazumijevaju uključenost elemenata obrazovanja, reakcije, pustolovine i volonterstva. Razvoj ekoturizma podrazumijeva korištenje resursa na krajnje etički način što znači da minimalno utječe na okoliš, potrošački je suprotno orijentiran te u pravilu lokalno orijentiran. Pozitivne strane kod razvoja turizma u nacionalnim parkovima su: generiranje izvora prihoda za zaštitu prirode, zaštita prirode i s njom povezanih resursa, mogućnosti zapošljavanja lokalnog stanovništva, unapređenje i razvoj prometne infrastrukture i povezanosti, poticanje lokalnog poduzetništva (obrtništva) itd. Štete od razvoja turizma u NP: negativni utjecaj na prirodu (nužna prilagodba), mogući otpor lokalnog stanovništva prema razvoju turizma, prekoračenje opterećenog kapaciteta NP zbog postizanja što većih ekonomskih koristi od razvoja turizma i dr.⁶ Sve ima svoje pozitivne i negativne strane, pa tako i ekoturizam. Bilo koja vrsta ili oblik turizma negativno utječe na prirodu. Kod ekoturizma cilj je zadovoljiti ljudsku potrebu s minimalnim utjecajem na prirodu. Vrlo je važna edukacija posjetitelja te istovremeno njihova prisutnost i pozornost o važnosti objašnjenog.

⁵ Bakan, R., Jaković, B. (2015) *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici

⁶ Kesar, O. (2018.) 6. Ekoturizam; nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

3. Obilježja razvoja ekoturizma u Republici Hrvatskoj

Turizam je iznimno važna komponenta nacionalnih gospodarstava mnogih zemalja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, turizam u Hrvatskoj čini do 20% BDP-a. (<https://hrcak.srce.hr/130281>). Republika Hrvatska je posljednjih godina postala popularno turističko odredište te je jedna od rijetkih zemalja u kojoj nije zabilježen pad turističkog prometa. Redovno se uvrštava u top 20 najpoželjnijih svjetskih destinacija. Glavni turistički aduti Republike Hrvatske jesu: očuvan okoliš, kulturno i povijesno naslijeđe, razvedena obala, blaga mediteranska klima te duga turistička tradicija. Država se odredila za kvalitetni, a ne masovni turizam. Cilj je u narednom razdoblju doći na broj od 12 milijuna turista i ne prelaziti ga kako bi se osigurao održivi razvoj. Okretanjem ka kvalitetnom turizmu, Republika Hrvatska omogućuje razvoj te dodatna ulaganja u razne oblike selektivnog turizma među kojima se ističe ekoturizam koji omogućuje lokalnom stanovništvu da ostvari korist u ekološkom, ekonomskom i kulturnom smislu. To je upravo razlog zbog čega se sve veći broj poduzetnika usmjerava prema ekoturizmu. Slogan kojim se Hrvatska predstavlja na međunarodnom turističkom tržištu glasi "Croatia full of life".⁷

3.1. Pravni okvir definiranja zaštićenih dijelova prirode

Temeljni pravni okvir o zaštiti prirode (NN 80/13) koji, između ostalog, definira zaštićene prirodne vrijednosti koje su upisane u Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti. Prirodne vrijednosti su dijelovi prirode koji zavrjeđuju posebnu zaštitu radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, radi svoje osjetljivosti ili radi znanstvenog, kulturnog, estetskog, obrazovnog, gospodarskog i drugog javnog interesa.⁸

3.2. Primarne atrakcije za razvoj ekoturizma po regijama

Pod primarne atrakcije za razvoj ekoturizma spadaju nacionalni parkovi. Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno

⁷ Miljak, T., Bačić, L. i Kitić, M. (2012). Ekoturizam kao poticaj razvoja poduzetništva u turizmu na primjeru Republike Hrvatske. *Učenje za poduzetništvo*, 2 (2), 323-331 [online]. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/130281> [03. kolovoza 2019.]

⁸ Kesar, O. (2018.) Ekoturizam; nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti.⁹

U Hrvatskoj ima 8 nacionalnih parkova. To su: Brijuni, Kornati, Krka, Mljet, Paklenica, Plitvička jezera, Risnjak i Sjeverni Velebit čija netaknuta priroda zauzima gotovo 8 % Hrvatske.

Slika 1. Hrvatski nacionalni parkovi

Izvor: <https://sites.google.com/site/hrvatskinacionalniparkovi123/> [03. kolovoza 2019.]

Brijuni su otočje i nacionalni park u Jadranskom moru, na hrvatskom dijelu Jadrana. Nalaze se koji kilometar zapadno od istarske obale, nasuprot mjesta Fažana te se sastoje od 14 otoka i otočića ukupne površine 33,9 km² (površina otoka i akvatorija; na Brijunski akvatorij otpada 80% ukupne površine).

Kornati ili Kornatsko otočje su otočje koje se nalazi u srednjoj Dalmaciji, zapadno od Šibenika i južno od Zadra, unutar Šibensko-kninske županije. Otočje se sastoji od oko 150 otočića prostre se na površini od 320 km².

Nacionalni park Krka poznat je po rijeci Krki koja u Hrvatskoj utječe u Jadransko more. Rijeka Krka izvire u blizini Knina, podno 22 metarskog Topoljskog buka ili Krčića, kojeg stvara pritoka rijeke Krke - Krčić. Krčić ljeti presušuje. Krka teče Kninskim i Kosovim poljem, gdje prima prve značajne pritoke. Na izlazu iz polja Krka ulazi u kanjon. Najpoznatija pritoka je Čikola koja utječe između Miljevaca i Skradinskog buka te tvori slikovit sutok s Krkom.

Mljet je osmi po veličini otok u Hrvatskoj, jedan od najvećih južnodalmatinskih otoka te ujedno najjužniji i najistočniji od većih hrvatskih otoka.

⁹ Narodne Novine (2013) *Zakon o zaštiti prirode*. Zagreb: Narodne novine d.d., 113 (1), str. 35

Mljet pripada dubrovačkoj skupini otoka i njezin je najveći otok. Jednako kao i danas, Mljet je svu svoju povijest gravitirao isključivo ovom području. Nalazi se u neposrednoj blizini Dubrovnika, Korčule, Elafitskih otoka, a od poluotoka Pelješca ga dijeli Mljetski kanal.

Nacionalni park Paklenica obuhvaća područje bujičnih tokova velike i Male Paklenice, kanjone okomito urezane u južne padine Velebita te šire okolno područje. Na relativno malom području nalazi se veliko bogatstvo geomorfoloških oblika, raznolik biljni i životinjski svijet, atraktivni krajobrazi i netaknuta priroda.

Nacionalni park Plitvička jezera najstariji je hrvatski nacionalni park. Poznat je po veličanstvenim slapovima koji stvaraju bistra jezera u stalnom biodinamičkom procesu stvaranja i rasta sedre. Kao posljedica tog procesa nastao je niz od 16 stepenasto poredanih većih jezera i nekoliko manjih, koja su najslikovitiji dio ovog Parka.

Risnjak je smješten u zaleđu grada Rijeke i Kvarnerskog priobalja, na sjeverozapadnom dijelu Gorskog kotara. Temeljni fenomen Parka su šuma i hidrogeološki spomenik prirode - izvor Kupe.

Sjeverni Velebit je zbog bogate raznolikosti krških oblika, živoga svijeta i krajobraza na malom prostoru proglašen nacionalnim parkom. Ovdje već otprije postoje čak četiri područja s posebnom zaštitom - strogi rezervat "Hajdučki i Rožanski kukovi", botanički rezervat "Visibaba", nalazište biljnog endema hrvatske sibireje, i botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Zavižanska kosa, unutar kojeg se nalazi i Spomenik parkovne arhitekture Velebitski botanički vrt.¹⁰

Sumirajući prethodno navedeno, ako se gleda iz Zagreba, najbliži je Nacionalni park Plitvička jezera na 130 km od Zagreba. Plitvice se nalaze u Planinskoj Hrvatskoj u Ličko–senjskoj županiji. Drugi po redu od Zagreba na 134 km nalazi se Nacionalni park Risnjak. Mogao bi se svrstati u Centralno planinsku Hrvatsku pod Primorsko–goransku županiju. Na 191 km od Zagreba nalazi se nacionalni park Sjeverni Velebit na Sjevernoj Hrvatskoj obali u Ličko–senjskoj županiji kao i Plitvice. Brijuni su udaljeni 198 km od Zagreba i smješteni su na sjevernoj hrvatskoj obali točnije u

¹⁰ *Hrvatski nacionalni parkovi* [online]. Dostupno na: <https://sites.google.com/site/hrvatskinacionalniparkovi123/home> [04. kolovoza 2019.]

Istarskoj županiji. Zatim dolazi Nacionalni park Paklenica na udaljenosti od 265 km vožnje autocestom E71 od Zagreba. Dio Paklenice pripada Ličko-senjskoj županiji, a dio Zadarskoj županiji. Kornati pripadaju Šibensko-kninskoj županiji gdje se također nalazi i Nacionalni park Krka. Najudaljeniji je Nacionalni park Mljet koji se nalazi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u Južnoj Hrvatskoj.

3.3. Analiza pokazatelja posjećenosti primarnih ekoturističkih atrakcija

Kroz osam hrvatskih nacionalnih parkova prošle godine je, prema podacima Ministarstva turizma, prošetalo ukupno 3.898.530 posjetitelja. Ljestvicu popularnosti kao apsolutni hrvatski favorit predvode Plitvička jezera, koja je vidjela gotovo polovica ukupnog broja, odnosno 1,7 milijuna ljudi. Najmanje se posjetitelja, njih svega 16.816, odlučilo obići Nacionalni park Risnjak.¹¹

Tabela 1. Analiza posjećenosti nacionalnih parkova 2018. godine

NACIONALNI PARK	Površina u km ²	NADMORSKA VISINA(m)	BROJ POSJETITELJA		INDEKS 2018./2017.
			2017.	2018.	
Brijuni	34	0 - 55	169.299	171.794	101,5
Krka	109	0 - 253	1.284.723	1.354.802	101,5
Kornati	a	0 - 236	229.061	237.435	103,7
Mljet	54	0 - 391	140.329	145.751	103,9
Paklenica	95	50 – 1.571	140.561	144.624	102,9
Plitvička jezera	297	380 – 1.280	1.720.331	1.796.670	104,4
Risnjak	64	680 – 1.528	16.575	16.816	101,5
Sjeverni Velebit	109	518 – 1.676	22.919	30.638	133,7

Izvor: Ministarstvo turizma RH, Turizam u brojkama 2018. str. 9.

Svake godine broj posjetitelja u svakom parku raste. Preduvjet razvoja su ulaganja - kako bi dodatno podignuli razvojni potencijal parkova i omogućili povećanje broja posjetitelja, a da se ne ugroze njihovi temeljni fenomeni, ulaže se u infrastrukturu više nego ikada. U posljednje tri godine u posjetiteljsku infrastrukturu, izgradnju posjetiteljskih centara, uređenje šetnica, pristupa i drugih sadržaja, uloženo je preko 400 milijuna kuna. Trenutno su u pripremi projekti vrijedne preko pola milijarde kuna koji će se prijaviti za financiranje iz EU fondova. Kroz ovakve projekte stvaraju se zelena radna mjesta - u samim parkovima, ali i u cijelim regijama u kojima se nalaze.¹²

¹¹ Barišić I. (2016) *Koje su nacionalne parkove najviše pohodili turisti i zašto* [online]. Tportal.hr Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/koje-su-nacionalne-parkove-najvise-pohodili-turisti-i-zasto-20160902>

¹² Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Vodič kroz Nacionalne parkove i Parkove prirode Republike Hrvatske, Parkovi hrvatske str. 2.

3.4. Raspoloživost sekundarnih ekoturističkih atrakcija

S obzirom na stupanj privlačnosti, atrakcije mogu biti primarne (stacionarne) ili sekundarne (vizitacijsko-izletničke). Primarne atrakcije su one koje utječu na stvaranje motivacije da se destinacija posjeti, tj. čiji je stupanj privlačnosti toliko jak da potiče turističku potražnju. Sekundarne atrakcije nisu ključne za donošenje odluke o putovanju u destinaciju, ali ih turisti posjećuju zbog blizine glavnoj atrakciji.¹³ Kod sekundarnih ekoturističkih atrakcija bitno je poštivanje eko standarda. To podrazumijeva korištenje obnovljivih izvora energije, sortiranje i reciklažu, separaciju i filtriranje, racionalno korištenje pitke vode, korištenje papira itd. Atrakcije koje poštuju te standarde su eko hoteli, eko marine, eko sela, ekološki uzgojena hrana, eko transport, eko centri, eko staze, eko radionice, eko promotivni materijali...¹⁴ U neposrednoj blizini Zagreba ima mnogo eko destinacija (npr. Ekopark Krašograd, Etno park Zagreb, Eko hoteli; Hotel Split, OMH: Eko hoteli; Hotel Korana Srakovčić, Hotel Vicko, Hotel Savus, Hotel Bitoraj...)

3.4.1. Ekopark Krašograd

Ekopark Kraš (Krašograd) nalazi se u malom slikovitom mjestu Bratina, na 25 km od Zagreba. Prekrasna priroda oduševit će svakog željnog tišine i odmora. Ekopark Krašograd nudi razne vrste smještajnih jedinica za samostalan boravak s pogledom na park ili jezero i besplatni bežični pristup internetu u cijelom objektu. Cijeli objekt uključuje kuće s apartmanima, bungalove, kapelice, 2 jezera, bazene, dječja igrališta, sportska igrališta, farmu i obradive poljoprivredne površine s raznim usjevima. U sklopu objekta nalazi se mali zoološki vrt za djecu. U sklopu Ekoparka Krašograd nalaze se i teniski teren, odbojkaško igralište, boćalište, vanjski bazen i nogometno igralište. Za one koji se žele šetati i uživati u prirodi, oko cijelog Ekoparka vodi šetnica s prekrasnim pogledom na zeleni krajolik i jezero. Za one koji se odluče na višednevni posjet Ekoparku, u neposrednoj blizini su rijeka Kupa i prirodni rezervat Crna Mlaka, idealna mjesta za poludnevni izlet.¹⁵

Bitno za naglasiti je da je ulaz u park slobodan. Svi mogu u bilo koje doba dana prošetati šetnicom, obići zoološki vrt i maziti jelena, popiti piće ili pojesti u njihovom restoranu te koristiti bazen koji se naplaćuje. Fascinantno je također za vidjeti divlje

¹³ Petrić, L. (2006) *Osnove turizma*: Sveučilište u Splitu, Split, Ekonomski fakultet, , str 91.

¹⁴ Kesar, O. (2018.) *Ekoturizam*; nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

¹⁵ *Ekopark Kraš, O Krašogradu* [online]. Dostupno na: <https://www.ekopark-kras.hr/hr/about> [03. kolovoza 2019.]

eko krave, ali im nije moguć pristup jer su cijelo vrijeme puštene na velikoj ograđenoj livadi. Za zaposlenike osiguravaju smještaj u vlastitim kućicama.

Ekopark Kraš također je poznat jer se tamo snimala domaća serija Zlatni Dvori.

Najčešći posjetitelji su gosti na svadbama, školarci i djeca iz vrtića te se još često koristi za organizaciju teambuildinga.

3.4.2. Etno park Zagreb

Svaka riječ imena ovog parka detaljno je opisana;

Slika 2. ETNO Park Zagreb

Slika 3. Etno PARK Zagreb

Slika 4. Etno park ZAGREB

U jesen 2016., sedam kilometara od aerodroma dr. Franje Tuđmana i 13 kilometara od centra grada, u Novom Zagrebu, točnije u naselju Mala Mlaka, svoja vrata velikodušno otvara ETNO PARK ZAGREB. Čarobna turistička destinacija za sve željne odmora od svakodnevnog stresa i užurbanih radnih dana. Na samom kraju, iako se na prvu čini kao da kraja nema, jer je smješten na površini od 40.000m², posebno mjesto zauzima voćnjak, koje krase cca 800 stabala raznolikog voća. Ono što će posebno dojmiti posjetitelje tijekom šetnje voćnjakom, osobito u večernje sate, je pogled koji seže ravno do Sljemena, najvišeg vrha Zagrebačke gore Medvednice. Kako iz daljine, tako i iz blizine, sam pogled na Etno Park Zagreb govori da očuvanog zelenila i mirisnog cvijeća ne manjka.¹⁶

3.4.3. Eko hoteli

Eko hoteli su ekološki prihvatljiviji objekti čiji menadžeri žele pokrenuti programe koji će štedjeti vodu, štedjeti energiju i smanjiti krupni otpad i usput uštedjeti novac kako bi zaštitili zemlju.

¹⁶ Etno Park Zagreb, O nama[online]. Dostupno na: <https://www.etnoparkzagreb.com/onama/> [03. kolovoza 2019.]

3.4.3.1. OMH: Eko hoteli

Hoteli koji nose eko oznaku s logotipom „srce s listom“ priznati su kao objekti koji vode najveću brigu o okolišu na svom području. Hrvatska eko-oznaka za smještaj u turizmu za male i obiteljske hotele prati strukturu Europske eko-oznake Eco-flower. Eko certifikat potvrđuje da se u objektu racionalno koriste energenti, sredstva za rad i da se njihova provjera vrši po točno utvrđenim procedurama. Širenje ekološke svijesti među osobljem, gostima hotela i svima koji dolaze u doticaj sa njihovim uslugama cilj je kojemu teže svi eko hoteli udruge OMH. Projekt je nastao kao suradnja Udruge malih i obiteljskih hotela te Ministarstva turizma. Uz potporu Ministarstva turizma, Udruga OMH je u suradnji s Hrvatskim centrom za čistiju proizvodnju 2009. godine izradila studiju “Eko znak Nacionalne Udruge Obiteljskih i Malih Hotela” kojom su se definirali i razradili kriteriji i postupci za uvođenje ekološke oznake označavanja za članove Udruge.¹⁷

3.4.3.1.1. Hotel Korana Srakovčić

Ekskluzivan hotel sa četiri zvjezdice za kojeg se može reći da je jedan od najljepših malih hotela u Hrvatskoj. Uoči stote obljetnice hotel je proglašen najboljim malim hotelom u Hrvatskoj akciji “Turistički cvijet 2006.”. Hotel je smješten na obali rijeke Korane i okružen je parkom. Izvrsno je mjesto za organizaciju većih i manjih poslovnih događanja, ima bogatu ponudu izleta i rekreacijskih aktivnosti, wellness centar i kvalitetnu gastronomsku ponudu gdje u ponudi nalazimo lokalno uzgojene namjernice i Hrvatske proizvode. Hotel je u Udruzi obiteljskih i malih hotela te nosi oznaku “srce s listom”. Posjeduje eko certifikat te pridonosi manjem zagađenju okoliša i očuvanju prirodnih ljepota. Također se uključuje u razne projekte vezane za zeleno poslovanje i na taj način pridonosi održivom razvoju i posluje na društveno odgovoran način.¹⁸

3.4.3.2. Hotel Split

Hotel Split je hotel u obiteljskom vlasništvu, građen po načelima zelene gradnje, a nalazi se na prekrasnoj šljunčanoj plaži u Podstrani na samom ulazu u grad Split. Izgrađen je 2012. godine i osvojio brojna priznanja za svoj dizajn, a Londonsko društvo arhitekata ga je svrstalo među najljepše nove građevine u Hrvatskoj. Hotel ima četiri zvjezdice, a sve projektantske odluke donesene su kako bi se izvukao

¹⁷ *Održivi turizam, Eko hoteli*[online]. Dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=257> [03. kolovoza 2019.]

¹⁸ *Hotel Korana, O nama*[online]. Dostupno na: <http://www.hotelkorana.hr/> [03. kolovoza 2019.]

maksimum učinkovitosti prostora i uštede energije te želja da baš svaka od soba ima pogled na more i balkon ili terasu. Hotel je certificirani objekt energetskeg razreda A, te je jedan od prvih hotela te kategorije u Hrvatskoj. Ima centralizirano upravljanje klimatizacijom, ventilacijom i rasvjetom, a priprema tople vode grije se pomoću sunčeve energije. Rasvjeta je projektirana u LED tehnologiji, a u svim sobama instalirane su "pametne sobe" s ciljem da se smanji potrošnja energije. Ima rezervoar za skupljanje kišnice koja se koristi za zalijevanje zelenih površina i pranje parkinga, cesta, šetnica. U gastronomskoj ponudi je hrana iz domaćeg uzgoja i kontroliranog porijekla. Plaža na kojoj se nalazi hotel je osvojila Bijelu zastavu taj simbol jamči kvalitetu čistoće plaže i sigurnost za sav morski svijet. Plaže s Bijelom zastavom su očišćene od svih toksičnih otpada.¹⁹

3.5. Institucionalni okvir i promocija ekoturističke ponude

3.5.1. Institucionalni okvir

Ekoturizam podrazumijeva ekološki osviješten način života i ponašanja pojedinca te jasno definira stavove, etiku i odgovornost prema okolišu.

U Hrvatskoj kategorije zaštite utvrđuje Ministarstvo zaštite okoliša i energetike RH, Uprava za zaštitu prirode na temelju stručne podloge Državnog zavoda za zaštitu prirode, a utvrđuju se vrijednosti i definira način upravljanja područjem.

Utvrđeno je ukupno 9 kategorija zaštite područja prema Zakonu o zaštiti prirode.²⁰

Tabela 2. Kategorije zaštićenih područja

KATEGORIJA ZAŠTITE	NAMJENA	RAZINA UPRAVLJANJA
1. STROGI REZERVAT	Očuvanje izvorne prirode, praćenje stanja prirode te obrazovanje	županija
2. NACIONALNI PARK	Očuvanje prirodnih vrijednosti , znanstvena, kulturna, odgojno-obrazovna i rekreativna	državna
3. POSEBNI REZERVAT	Očuvanje radi svoje jedinstvenosti,	županija

¹⁹ Hotel Split, O nama, Zeleni hotel[online]. Dostupno na: <https://hotelsplit.com/hr/o-nama/zeleni-hotel/> [03. kolovoza 2019.]

²⁰ Kesar, O. (2018.) Ekoturizam;nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

	rijetkosti ili reprezentativnosti, a osobitog je znanstvenog značenja	
4. PARK PRIRODE	Zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti, odgojno-obrazovna, kulturno-povijesna, turističko-rekreacijska namjena	državna
5. REGIONALNI PARK	Zaštita krajobrazne raznolikosti, održivi razvoj i turizam	županija
6. SPOMENIK PRIRODE	Ekološka, znanstvena, estetska ili odgojno - obrazovna	županija
7. ZNAČAJNI KRAJOBRAZ	Zaštita krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja, odmor i rekreacija	županija
8. PARK – ŠUMA	Očuvanje prirodne ili sađene šume veće krajobrazne vrijednosti, odmor i rekreacija	županija
9. SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE	Očuvanje umjetno oblikovanog prostora odnosno stabla koji ima estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu, ekološku ili znanstvenu vrijednost	županija

Izvor: Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, Dostupno na:

<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja> [04. kolovoza 2019.]

3.5.2. Promocija ekoturističke ponude

Glavnu ulogu u promociji ekoturističke ponude imaju javne ustanove kao što su Ministarstvo turizma, same ekoturističke destinacije kao što su nacionalni parkovi, parkovi prirode itd., a najveći značaj predstavlja turistička zajednica same ponude koja određuje na kakvom će glasu biti atrakcija. Turistička Zajednica u istu i ulaže

financijski i reputacijski zajednički sa lokalnom zajednicom i samim gradom u kojem se određena ponuda nalazi.

Turističke zajednice osnivaju se radi promicanja i unapređenja turizma Republike Hrvatske i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge ili obavljaju drugu djelatnost neposredno povezanu s turizmom na način da upravljaju destinacijom na razini za koju su osnovane.

U provođenju promotivnih aktivnosti u zemlji i inozemstvu, turističke zajednice upotrebljavaju znak hrvatskog turizma koji se utvrđuje statutom Hrvatske turističke zajednice.²¹

Jedinice iz sustava turističkih zajednica (županijske i lokalne turističke zajednice) jedina su zakonski uređena potpora sustavu upravljanja turizmom, no njihova misija je u praksi pretežno orijentirana na marketing i sporedne djelatnosti, a tek manjim dijelom na razvoj proizvoda. Znatan broj turističkih zajednica ima oskudne materijalne i ljudske potencijale te posljedičnu nisku funkcionalnu aktivnost.²²

Ministarstvo turizma je 2012. godine pokrenulo portal „Održivi turizam Hrvatska“ (<http://www.odrzivi.turizam.hr>), na kojem i dalje skuplja i organizira relevantne informacije o održivom turizmu: od prenošenja novosti, preko primjera dobre prakse, do baze znanja i resursa.²³

Značaj teme u RH, kao i prisutnost Hrvatske među njezinim promicateljima u EU kontekstu potvrđuje i održavanje Prve europske međuparlamentarne konferencije „Izazovi održivog turizma: promocija kulturne baštine i zaštita okoliša“ 2014. godine u našoj zemlji.

Vrlo značajna inicijativa je i (2015.) uvrštenje „Nagrade za održivi turizam“ među Godišnje hrvatske turističke nagrade koje dodjeljuju Ministarstvo turizma, HTZ i HGK.

²¹ Narodne Novine (2009) *Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma*. Zagreb: Narodne novine d.d., 2. (1,2), str. 2

²² Institut za turizam, *Akcijski plan razvoja zelenog turizma, Neučinkovit model upravljanja: značajno ograničenje za održivi razvoj turizma u RH*, str. 20. [online]. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/160715_AP_Zelenog_t.pdf [04. kolovoza 2019.]

²³ Inicijativa je rezultat suradnje s ECOTRANS-om (strukovnom udrugom koja administrira prethodno spomenuti europski *hub* (središnje mjesto) za održivi turizam), u sklopu projekta FAST-LAIN (Further Action on Sustainable Tourism - Learning Area Innovation Networks)

Nagrada se dodjeljuje kao „priznanje pojedincu, udruzi, tvrtki ili lokalnoj zajednici za iznimno postignuće na području brige za okoliš“. I sama procedura nominiranja, ocjenjivanja i odabira najuspješnijih kandidata prema kojoj kandidate nominiraju profesionalni djelatnici u turizmu, a kandidati pripremaju prezentacije koje su potom svima dostupne na www.hrvatska.hr (portalu HTZ-a), garantira da će se o temi „održivosti“ diskutirati u širokom krugu destinacija.²⁴

Kako je u ovom radu riječ o akvarijima, a u ovom poglavlju naznaka je na promociji onda je ovdje važno istaknuti Aquatiku u Karlovcu. Javna ustanova AQUATIKA – slatkovodni akvarij Karlovac nastala je u okviru projekta pod nazivom „SLATKOVODNI AKVARIJ I MUZEJ RIJEKA – KAQUARIUM“ kojeg je sufinancirala Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj u okviru Operativnog programa Regionalna konkurentnost 2007.-2013. u iznosu 36,2 mil kn, a ukupna vrijednost projekta je 36,7 mil kn.²⁵

Hrvatska je jedna od europskih zemalja s najbogatijom riječnom florom i faunom, a upravo grad Karlovac, kao grad na četiri rijeke – Kupi, Korani, Mrežnici i Dobri, pravo je mjesto za prezentaciju prirodnog bogatstva naših slatkih voda. Ideja o izgradnji akvarija u Karlovcu nastala je iz želje da se bogatu prirodnu i kulturnu baštinu, posebno element vode, transformira u prepoznatljivu atrakciju. Grad Karlovac prijavio je projekt na prvi objavljeni natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava iz strukturnih fondova Europske unije. Europska unija je prepoznala ideju i odlučila podržati projekt uvrstivši ga u 15 odabranih od ukupno 144 pristigle projektne prijave. Veliko je to priznanje, ali i poticaj Gradu Karlovcu za daljnju aktivnu pripremu novih projekata za fondove EU kao jedan od najznačajnijih izvora financiranja različitih razvojnih projekata.²⁶

3.6. Motivacija za dolazak ekoturista i obilježja potrošnje

TOMAS Nacionalni parkovi i parkovi prirode 2006. prvo je cjelovito istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja hrvatskih nacionalnih parkova i parkova prirode.

²⁴ Institut za turizam, *Akcijski plan razvoja zelenog turizma: Jača promocija, prisutnost i prepoznatost teme održivosti*, str. 15-16. [online]. Dostupno na:

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/160715_AP_Zelenog_t.pdf [04. kolovoza 2019.]

²⁵ Turistička zajednica garda Slunja, *Što posjetiti: Okolica Slunja: Aquatika* [online]. Dostupno na: <http://tz-slunj.hr/clanak/aquatika> [04. kolovoza 2019.]

²⁶ *Aquatika slatkovodni akvarij Karlovac, O nama*, [online]. Dostupno na: <https://aquariumkarlovac.com/o-nama/> [04. kolovoza 2019.]

Istraživanje je provedeno u 2006. godini na reprezentativnom uzorku od 2.250 ispitanika, a obuhvatilo je podatke o obilježjima putovanja i boravka u parku, zadovoljstvo posjetom, potrošnju tijekom boravka te socio-ekonomska obilježja posjetitelja. Rezultati pokazuju da su posjetitelji parkova srednje životne dobi (41 godina, u prosjeku), dobro obrazovani i više platežne moći. Uglavnom su općenito zainteresirani za prirodu i prirodne ljepote. Ipak, oko 10 do 20% posjetitelja pravi su zaljubljenici u prirodu. Posjetitelj parka tijekom jednodnevnog posjeta, u prosjeku, potroši približno 20 eura. Prema mišljenju posjetitelja javne ustanove koje upravljaju parkovima obavljaju svoj posao odlično. Velika većina posjetitelja iznimno je zadovoljna posjetom parku (92%), njegovom atraktivnošću (89%) te ukupnom vrijednošću za novac koju parkovi nude (83%).²⁷

3.6.1. Motivacija za dolazak ekoturista

Turistima je osjećaj da su svoju ušteđevinu za putovanja utrošili na nešto društveno i ekološki korisno, i pritom se dobro zabavili, sve više važan. Za to su spremni i potrošiti više. Važno im je da njihov posjet ostavi što manje traga na prirodnoj i kulturnoj baštini destinacije, a da financijski pomogne domaćinima u očuvanju te ostavštine. Novac potrošen na putovanje gledaju kao na ulaganje u lokalnu zajednicu kojoj tako osiguravaju prihode za održivi razvoj turizma i čuvanje baštinjenih vrijednosti.²⁸

Kod mlađih ekoturista najznačajniji motiv za putovanje je uzbuđenje. Kod starijih je to interes za okoliš i prirodno okruženje. Kod ekoturista srednjih godina glavni motiv je bijeg od stresa i svakodnevice.

Prema istraživanjima (Crossley and Lee, 1994.; Wight, 1996.) motivi po kojim se ekoturisti razlikuju od konvencionalnih turista su sljedeći: boravak u nenapućenim destinacijama, boravak u netaknutoj prirodi, učenje o životu u divljini i prirodi, razgledavanje divljih životinja i biljaka, upoznavanje domicilnog stanovništva i njihove

²⁷ Tomljenović, R., Marušić, Z. (2009) *TOMAS trendovi - Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj 1987-2008: TOMAS Nacionalni parkovi i parkovi prirode 2006: Sažetak*. Zagreb: Institut za Turizam

²⁸ Dobrota, A. (2018) *Ekološki turizam u Hrvatskoj: 7 zelenih koraka prema eco-friendly smještaju: Dvostruko više eko turista u 2018*. Cimerfraj.hr. [online]. Dostupno na: <https://www.cimerfraj.hr/ideje/eko-turizam-hrvatska> [04. kolovoza 2019.]

kulture, osjećaj za korist koju od njihova putovanja ima lokalna zajednica, izazov (fizički i umni).²⁹

Prema stupnju motivacije potražnja se dijeli na:³⁰

- Visoko motivirane posjetitelje - koriste posebno organizirana putovanja na kojima ne očekuju uobičajene turističke pogodnosti, već svojim aktivnim sudjelovanjem pomažu zaštititi prirode (npr. briga o ugroženim vrstama)
- Nisko motivirane posjetitelje – koriste uobičajene posjete zaštićenim prirodnim područjima koje vežu uz pasivno promatranje prirode, uživanje, pustolovinu ili kulturne elementi.

Posjetitelji akvarija većinom spadaju pod nisko motivirane posjetitelje.

3.6.2. Obilježja potrošnje ekoturista

Ekoturisti u prosjeku troše više od uobičajenih turista. U Velikoj Britaniji 60% ekoturista izjavilo je da ekoturistička putovanja nisu skupa (što ukazuje na činjenicu da nisu osjetljivi na cijenu). U Kanadi ekoturisti troše 25 – 50% više od prosječne turističke potrošnje.

Turisti u ekoturističkoj destinaciji troše 44% više od turista koji posjećuju uobičajena odredišta masovnog turizma. Troškovi ovise i o aktivnostima: Švicarci, Nijemci i Skandinavci najviše troše na outdoor aktivnosti: jahanje, trekking, planinarenje, alpinizam, safari. Ekoturisti nisu osjetljivi na cijenu, ali su vrlo osjetljivi na odnos vrijednosti za novac. Ono što češće uspoređuju je kvaliteta turističkog doživljaja, nasuprot kvaliteti proizvoda i usluga.³¹

²⁹ Bakan, R., Jaković, B. (2015) *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje.

³⁰ Kesar, O. (2018.) *Ekoturizam; nastavni materijal*, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet

³¹ Bakan, R., Jaković, B. (2015) *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje.

4. Analiza ponude akvarija u ekoturističkoj ponudi Hrvatske

Akvarij (XIX. st. iz lat. *aquarium*: ono što pripada vodi), posuda, bazen ili sustav bazena u kojima se uzgajaju one životinje i biljke koje inače žive u vodi, a mogu uspijevati u akvarijskim životnim uvjetima. Akvariji mogu biti ispunjeni slatkim, bočatom ili morskom vodom. Veliki su akvariji najrazličitijih oblika, često u sastavu zooloških vrtova i oceanografskih instituta, prilagođeni za znanstvena istraživanja i promatranje ponašanja organizama. Prvi veliki morski akvarij izgrađen je u Londonu, zatim u Hamburgu, Berlinu (surađivao A. E. Brehm), pa u Napulju, Helgolandu i Monaku. U Hrvatskoj morski akvariji za oceanografska istraživanja postoje u Dubrovniku, Splitu i Rovinju. U akvariju mora biti omogućen nesmetan pristup svjetlosti za život biljaka, uređaji za protjecanje vode i održavanje njezine propisane razine te uređaji za termoregulaciju. U specijaliziranim akvarijima potrebno je održavati srednju temperaturu, gustoću i slanost tropskoga odnosno sjevernoga mora. Uza sve to, razmjerno malo organizama u njima uspijeva. Najbolje se prilagođuju neki račići, koralji i morske zvijezde, a od riba neke vrste iz sredozemnih mora i Indijskog oceana. Danas se uspješno u akvarijima uzgajaju i neki sisavci, ptice i gmazovi.³²

„Akvariji nude izvrsne mogućnosti za zajednicu, daju snažan poticaj ekonomiji, ali i obrazovanju te očuvanju mora i priobalja“³³

“Promatranje akvarija djeluje izrazito povoljno na psihofizičko stanje osobe lišavajući je stresa i napetosti. Promatrajući sa dizajnerskog gledišta, akvarij je najljepši mogući ukras u svakom prostoru. On je jedinstven, dinamičan, neponovljiv u svakom novom trenutku te čini prostor u kojem je smješten ekskluzivnim i ugodnim za boravak”³⁴

Akvarij je umanjeni prikaz prirodnog okoliša koji čovjeku omogućuje estetski doživljaj, a uz educirano osoblje i edukaciju, dok organizmima unutar akvarija osigurava

³² Hrvatska enciklopedija (2012) *Priroda i tehnika: akvarij*. [online]. Mrežno izdanje. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 11 svezaka od 1999. do 2009. Godine. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1277#top> [06. kolovoza 2019.]

³³ Brais, R. (2016) *Vijesti: Akvarij u Gruškoj luci kao turistička atrakcija*. HRT Hrvatski radio. Dostupno na: <https://radio.hrt.hr/clanak/akvarij-u-gruskoj-luci-kao-turisticka-atrakcija/110686/> [04. kolovoza 2019.]

³⁴ Radosavljević, I. (2007) *Dizajniranje akvarija - hobi koji je postao unosan posao: Neponovljiv doživljaj*. [online]. Poslovni dnevnik. Dostupno na: <http://www.poslovni.hr/karijere/dizajniranje-akvarija-hobi-koji-je-postao-unosan-posao-51140> [04. kolovoza 2019.]

povoljne uvijete za opstanak. Ponekad se u akvarijima nalaze i zadnji primjerci određenih vrsta koje se uz ljudsku pomoć mogu nastaviti proširivati.

4.1. Raspoloživi kapaciteti akvarija i prateća infrastruktura

U Hrvatskoj postoji 11 akvarija; tropskih, morskih i slatkovodnih. Najpoznatijih šest su: Aquatika u Karlovcu koja je slatkovodni akvarij, Aquarium Split koji je morski akvarij, Aquarium Pula s morskim i slatkovodnim organizmima, Akvarij Baška koji je morski akvarij, Akvarij Krk koji je tropski akvarij, Akvarij i terarij Poreč koji ima slatkovodne, tropske i morske organizme i Aquarium Crikvenica sa morskim i tropskim organizmima. Zatim manje poznati su akvariji u Šibeniku, Vodičama, Rovinju i Dubrovniku.

4.1.1. Aquatika Karlovac

Javna ustanova AQUATIKA – SLATKOVODNI AKVARIJ KARLOVAC prvenstveno je namijenjena djeci i mladima, učenicima, znanstvenicima, akvaristima, odnosno lokalnom stanovništvu, kako bi se razvijala svijest o iznimnoj biološkoj raznolikosti te istovremeno educiralo korisnike kako na održiv način koristiti iznimna prirodna bogatstva Hrvatske u funkciji turizma.

Akvarij predstavlja floru i faunu hrvatskih rijeka i jezera, geološku prošlost, tradicijsku kulturu i povijest porječja četiriju karlovačkih rijeka. Posjetitelji mogu razgledati bogatstvo života u rijekama i jezerima, odnosno primjerke više od stotinu slatkovodnih ribljih vrsta, od čega 40-tak endemskih.

U sastavu akvarija nalazi se niz drugih sadržaja: kongresna dvorana, edukativni centar, znanstveno istraživački centar, uredski i ugostiteljski dio.³⁵

Detaljnije o aquatici u poglavlju 4.4. Analiza Slučaja: Aquatika Karlovac

4.1.2. Aquarium Split

Split je prvi grad na hrvatskoj obali koji je imao javni akvarij. Mnogi Splićani još pamte da su kao djeca u Institutu na punti Marjana gledali svijet podmorja kroz stakla bazena. Akvarij Split je najveći morski akvarij u Hrvatskoj i pruža posjetiteljima jedinstveno iskustvo uživanja u bogatom svijetu podmorja. Na ukupnoj površini od 800 m², s 22 akvarija ukupne zapremnine od 380 m³ koji sadrže karakteristične riblje

³⁵ *Aquatika – slatkovodni akvarij Karlovac: Opis* [online]..Zagreb: Relaxino – wellness sport holiday portal. Dostupno na: <https://relaxino.com/info/aquatika-slatkovodni-akvarij-karlovac> [06. kolovoza 2019.]

vrste Jadranskog mora. Neke od poznatijih su: Morski pas, Raža, Veliki ugori, Murina, Jastog, Hlap.

Posjetiteljima su svakako najzanimljiviji morski psi, gospodari morskih dubina, a u akvariju ih ima 20-ak vrsta raznih veličina. Akvarij ima i značajnu edukacijsku vrijednost jer posjetitelji mogu upoznati stanovnike Jadranskih dubina i vidjeti razne predmete povijesnog značaja vezane za more i pomorstvo. Akvarij se stalno nadopunjuje, a kreće sa 130 različitih ribljih vrsta. Osim morskih, posjetitelji mogu vidjeti i razne riblje riječne vrste, kornjače i krokodile.³⁶

Akvarij se nalazi u mjestu Vranjic u okolici grada Splita. Prvi puta je otvorio svoja vrata 10. svibnja 2014. godine. Radno vrijeme je svakog dana od 10 do 20 sati. Osim uzgojem riba u Splitskom akvariju mogu se i kupiti akvariji.

Cijene ulaznica:

- Odrasli: 60 kn
- Djeca: 40 kn
- Djeca do 3 godine: GRATIS
- Cijena za škole i vrtiće: 30 kn

Negativne strane:

Ono negativno je što se uopće ne promoviraju. Zadnja objava na facebook-u je 12. kolovoza 2016. godine. Ocjena im je 3,9 od 5. Većina komentara je o tome da je cijena previsoka za deset minuta razgledavanja.

Negativna stvar sa ekološkog stajališta je da akvarij promovira na stranicama Crnog jajeta pod naslovom „Jeste li ikad dragali raže ili male morske pse? Evo Vam prilike i to u Splitu!“³⁷ Smatra se da je tim načinom pristupa i promoviranja „draganja životinja“ njihovo stanje ugroženo. Životinje se ne bi smjele dirati, ne bi se smjelo lupati po staklima te bi se trebalo zaposliti kvalificirano osoblje koje bi educiralo posjetitelje ne samo kako se ponašati u prostoru akvarija nego općenito vezano za životinje i prirodu.

³⁶ Mariani, F. *Aquarium Split: O nama*, [online]. Dostupno na: <http://aquariumsplit.com/o-nama/> [06. kolovoza 2019.]

³⁷ CrnoJaje, (2014), *Ponude: Jeste li ikad dragali raže ili male morske pse? Evo Vam prilike i to u Splitu! Ulaznice za prvi hrvatski Aquarium za 2 odrasle osobe za 99 kn ili za 2 odrasle osobe + 2 djece za 150 kn!*, [online]. Dostupno na: <https://www.crnojaje.hr/Deals/Details/3617> [06. kolovoza 2019.]

Pozitivne strane:

„Ali najveća atrakcija “Split Aquariuma” je ogromni stakleni bazen s morskim pasima i gofima u sredini, zaprema 100 iljada litara vode, a stijenke od kaljenog stakla debele su pet centimetri! Kako se samo praćakaju lipo unutra, siti i zadovoljni, najveći morski predatori kroz caklo pare dobri ka kućni pasići. U ovome su akvariju potopljena rebra prave drvene gajete. – To je sve lipo, al dođite vidit motore svega ovoga – poziva Kuzma u strojarnicu.

More se pumpama siše iz podzemlja, prolazi kroz tri preljevna bazena, prvi filter, UV filter, proteinski filter... Ostaje čisto ka s Palagruže, moš ga pit. – Ka bolnica, sustav ne smi minut ostat bez struje. Zato je ovde automatski generator, pali se čin nestane napajanja, a cili sustav se kontrolira i dojavljuje priko mobitela. More cilo vrime cirkulira kroz bazene, upumpava se zrak, a pod di posjetitelji prolaze je na pajete – kaže Mariani.³⁸

Ovime je situacija poboljšana jer se bar zna da su akvariji sigurni, životinje nisu gladne i voda je čista. Vlasnik se dobro educirao vezano za izgradnju i održavanje akvarija te razumije da su to divlje životinje koje nisu navikle na ljude, ali s vremenom u uvjetima u kojima žive naviknu se. Također, pripreme za otvorenje su trajale 3 godine. Susretao se s raznim problemima poput; „Nabaviti svu ribu bio je najteži dio, ne zbog dozvola, nego je to sve trebalo iskoordinirati s ribarima. Onda, javio se i problem transporta ribe, točnije, šoka koje one pritom doživljavaju. Primjerice, kad je dovedete, ona tu živi 15, 20 dana, a 21. dan primjerice uopće ne preživi.“³⁹ Također važno je za istaknuti da je ovo privatni akvarij te ga vlasnik kao poduzetnik vodi kao obiteljski posao.

4.1.3. Akvarij Baška

Akvarij Baška pruža jedinstveni doživljaj morskog svijeta i podmorja hrvatskog Jadrana. Bogatstvo i raznovrsnost jadranskih riba (morska mačka, murina, jastog, kirnja, hobotnica...) prikazani su u dvadesetijednom akvariju i 35m³ mora. U sklopu

³⁸ Mariani, F. (2014.) Intervju. Otvorio akvarij u Vranjicu jer sa Splitom nije htio imati posla. U: *Slobodna dalmacija*, 14.05.2014. [online]., Dostupno na: <https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split-zupanija/clanak/id/234485/otvorio-akvarij-u-vranjicu-jer-sa-splitom-nije-htio-imati-posla> [06. kolovoza 2019.]

³⁹ Mariani, F. (2014) Intervju. Prvi smo obišli najveći akvarij u Hrvatskoj koji se otvara u Vranjicu!. U: *Dalmacija New,s Neovisni hrvatski portal*, 05.05.2014 [online]., Dostupno na: <http://www.dalmacijanews.hr/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu#/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu> [06. kolovoza 2019.]

akvarija nalazi se jedna od najvećih zbirki jadranskih školjki i puževa u Hrvatskoj. Posjetitelji mogu pronaći akvarij u samom centru Baške i razgledati više od 100 vrsta riba i 400 vrsta školjki i puževa na prostoru od cca 200m². Akvarij se smjestio u samom centru Baške u ulici Kralja Tomislava. Ako posjetitelji stižu s autom na raspolaganju stoji nekoliko parkirnih mjesta direktno ispred akvarija, u slučaju da je sve popunjeno na raspolaganju su naplatna parkirna mjesta koja su udaljena 30-tak metara.⁴⁰

Ulaznice:

- djeca do 5. godina = gratis
- djeca od 5. do 12. godina = 20,00 Kn
- odrasli = 30,00 Kn

Radno vrijeme

IV = 10h - 15h

V = 10h - 17h

VI = 9h - 21h

VII - VIII = 09h - 22h

IX = 9h - 21h

X = 10h - 15h⁴¹

4.1.4. Akvarij Krk⁴²

Prvi tropski akvarij u Hrvatskoj (Krk) pruža jedinstveni doživljaj morskog i slatkovodnog svijeta tropskih krajeva. Bogatstvo i raznovrsnost tropskih riba (koraljni morski pas, piranha, riba klaun, diskusi, koralji...) upotpunjeno je zbirkom školjki i puževa tropskih krajeva. Posjetitelji mogu pronaći akvarij u samom središtu grada Krka i razgledati više od 100 vrsta riba i oko 200 vrsta školjki i puževa.

Akvarij se nalazi u samom centru Krka na adresi Matije Gupca 1, 51500 Krk.

Cijena ulaznica za individualne posjetitelje iste su kao i za akvarij u Baškoj;

- djeca do 5. godina = gratis
- djeca od 5. do 12. godina = 20,00 Kn
- odrasli = 30,00 Kn

⁴⁰ Akvarij Baška [online]., Putnička agencija "Šiloturist" Šilo. Dostupno na: <http://www.akvarij-baska.com.hr/> [06. kolovoza 2019.]

⁴¹ Akvarij: Baška [online]. Turistička zajednica otoka Krka. Dostupno na: <http://www.krk.hr/ponuda/atraccije/Akvarij> [06. kolovoza 2019.]

⁴² Tropski akvarij – otok Krk [online]. Putnička agencija "Šiloturist" Šilo. Dostupno na: <http://www.akvarij-krk.com.hr/> [06. kolovoza 2019.]

Akvarij je otvoren svaki dan prema dolje navedenom radnom vremenu:

Travanj & listopad = 10:00h - 15:00h

Svibanj & rujan = 10:00h - 17:00h

Lipanj = 10:00h - 21:00h

Srpanj & kolovoz = 10:00h - 22:00h

Dodatne pogodnosti

Ako se kupi paket ulaznica za Akvarij Krk, Akvarij Baška (www.akvarij-baska.com.hr) i Špilju Biserujka (www.spilja-biserujka.com.hr) može se ostvariti popust od 20% na cijenu individualne ulaznice!

4.1.5. Akvarij & terarij Poreč⁴³

Posjetitelji mogu doživjeti nezaboravnu avanturu, posjetiti čarobni svijet podmorja i egzotičnih životinja u akvariju i terariju u Poreču. Mogu upoznati mnoštvo slatkovodnih, jadranskih i tropskih riba prekrasnih boja, vidjeti jastoga, murinu, kirnju... kao i ribe iz drugih dijelova svijeta poput pirane i discusa. U terariju mogu vidjeti gmazove iz raznih dijelova svijeta. Krokodil kajman, iguana i kameleon samo su neki od njih. Atraktivan prostor u starom gradu, u srcu Poreča, upotpunit će doživljaj najvećeg akvarija i terariju u okruženju. Akvarij također nudi i edukacije.

Cijene

Cijena ulaznica za individualne posjetitelje

- djeca do 3. godine = gratis
- djeca od 3. do 12. godina = 20,00 kn
- odrasli = 40,00 kn

Radno vrijeme

Akvarij je otvoren svaki dan prema dolje navedenom radnom vremenu:

IV, X = 10:00h do 17:00h

V, VI, IX = 09:00h do 21:00h

VII, VIII = 09:00h do 23:00h

⁴³ Akvarij & terarij Poreč – Istra [online]. Putnička agencija "Šiloturist" Šilo. Dostupno na: <http://www.akvarij-porec.com.hr/> [06. kolovoza 2019.]

4.1.6. Aquarium Crikvenica⁴⁴

U Aquariumu Crikvenica svoj dom je pronašlo više od stotinu vrsta riba iz Jadrana i tropskih mora, a za sve je zaslužan jedan čovjek, ornitolog Neno Brozičević koji sa suprugom Anitom vodi Aquarium već više od dvadeset godina. Brozičević je odlučio izgraditi Aquarium u Crikvenici iz dva razloga: prvi je bila njegova velika ljubav prema životinjama, a drugi želja da popravi turističku sliku u Hrvatskoj. Zbog svog zaljubljeničtva u ptice i cijeli ornitološki svijet, razmišljao je baviti se pticama i pokazati ljudima sve čari ptica, ali na kraju se ipak opredijelio za morska stvorenja. Ideja o nastanku akvarija rodila se još 1990. godine, na nagovor supruge i nekolicine prijatelja. Tih godina nije bilo privatnih akvarija, postojali su samo državni instituti koji su se bavili proučavanjima mora. Može se reći da je ideja obitelji Brozičević bila pionirska jer je Aquarium Crikvenica bio drugi privatni akvarij u Hrvatskoj, a od njega je stariji samo akvarij (instituti) na Malom Lošinju.

Radovi na Aquariumu su počeli 1991. godine i trajali su pet godina. Kad je Aquarium otvoren za javnost 1996. godine, vijest je odjeknula i u Dnevniku HRT-a. Akvarij obitelji Brozičević postao je senzacija jer je još od prvog dana, osim jadranskih riba, u ponudi imao i egzotične ribe. Zahvaljujući obitelji Bronzičević po prvi put u Hrvatskoj u Crikvenici su se mogle vidjeti akvarijske ribe koje žive u tropskim morima. Kao rezultat višegodišnjeg rada skupine biologa, ihtiologa, akvarista i ribara iz ovog kraja, te na osnovi stručne suradnje s prijateljima iz inozemstva, Aquarium Crikvenica danas je najsadržajniji Aquarium u Primorsko-goranskoj županiji, ali i mnogo šire.

U ugodnom ambijentu, na oko 250 kvadratnih metara akvarija, nalazi se 30 bazena koji svojim izgledom podsjećaju na prirodna staništa. U 40 tisuća litara vode pliva stotinjak vrsta riba Jadranskog mora te pedesetak vrsta iz tropskih mora. Od jadranskih riba tu su murina, morski konjic, jastog, hobotnica, hlap, škarpina, kirnja. Iz tropskih mora dolaze morski psi, škorpija, anđeo, klaun, kugla, paleta, zebra, a mogu se vidjeti i tropske slatkovodne ribe piranje. Gosti se najviše zadržavaju kod morskih pasa, a od jadranskih vrsta najviše ih zanimaju meduze i hobotnice.

⁴⁴ Brnad, T. (2018), *Tjedan destinacija, turističko: TJEDAN CRIKVENICE Jeste li znali da u Crikvenici možete vidjeti morske pse i piranje? U Aquariumu!* [online]. LikaClub.eu. Dostupno na: <https://likaclub.eu/tjedan-crikvenice-jeste-li-znali-da-crikvenici-mozete-vidjeti-morske-pse-piranje-aquariumu/> [06. kolovoza 2019.]

4.1.7. Aquarium Šibenik

Zahvaljujući privatnoj inicijativi šibenske obitelji Pašalić, Krešimirov grad od sredine 2013. godine može se pohvaliti novom atrakcijom - velikim akvarijem i to u samom središtu grada. Aquarium Šibenik nalazi se 50-ak metara od Katedrale sv. Jakova, a obuhvaća 20 manjih akvarija s ribama i biljkama iz Jadrana, ali i svjetskih mora. Glavna atrakcija jest bazen sa sedam tisuća litara vode, a vidjeti možete i zanimljivu barku ispunjenu vodom. U njoj 'stanuju' zvijezde, puževi i ostali organizmi koji obitavaju u jadranskim plićacima, a kako bi doživljaj bio potpun smijete ih i dotaknuti te se tako povezati s morskim bićima.

Uza svaki akvarij nalazi se LED zaslon na kojemu se prikazuje prezentacija o pojedinoj vrsti u svakom akvariju, pa se na zanimljiv način može saznati više o morskom svijetu.

Vrlo je pohvalna i ideja o podučavanju posjetitelja o njihovom utjecaju na okoliš te se u Aquariumu nalazi i jedan manji 'anti-akvarij', u kojemu nema morskih organizama, ali je zato pun otpada - plastičnih vrećica, staklenih boca itd. Uz taj se akvarij također nalazi jedan informativni zaslon, na kojemu možete saznati više o brzini kojom se različite vrste otpada razgrađuju u moru.⁴⁵

Ovo je do sada akvarij koji najviše drži do ekološke osviještenosti.

4.1.8. Rovinjski akvarij

U ovoj stoljetnoj ustanovi smještenoj pri Centru za istraživanja mora Instituta "Ruđer Bošković" možete doživjeti svu raznolikost jadranskog podmorja. Otvoren je 1891.g. kao "Zoologische Station des berliner Aquarius" i pripada najstarijim ustanovama te vrste u svijetu.

Akvarij je otvoren za posjetitelje i obiluje primjercima lokalne flore i faune kojima se pokušava dočarati tipična zajednica koja obitava u našem podmorju. U ljetnim mjesecima akvarij je otvoren od 9 do 21 sati.⁴⁶

⁴⁵ Šibenski akvarij (Aquarium Šibenik) [online], Putovnica.net. Dostupno na: <https://www.putovnica.net/odredista/hrvatska/sibenik/sto-posjetiti-znamenitosti-u-sibeniku/sibenski-akvarij-aquarium-sibenik> [06. kolovoza 2019.]

⁴⁶ Rovinjski akvarij [online], Turistička zajednica Rovinj. Dostupno na: <https://www.rovinj-tourism.com/hr/explore-discover/kultura-i-umjetnost/muzeji-i-galerije/589> [06. kolovoza 2019.]

Vlasulje, moruzgve, raznovrsne alge, rakovi i račići, zatim puževi i zvijezde, zubaci, vrane, kirnje, hobotnice i jastozi samo su neki od stanovnika koji se mogu upoznati tijekom posjeta ovoj ustanovi.

- Cijene ulaznica:
 - Djeca: 15 kn
 - Učenici srednje škole: 20 kn
 - Odrasli: 30 kn⁴⁷

4.1.9. Akvarij Dubrovnik⁴⁸

Nalazi se u staroj gradskoj luci, u srednjovjekovnoj tvrđavi Svetog Ivana. Prolaskom kroz monumentalni atrij ulazi se u fascinantan svijet tišine i ugođaja.

Posjetitelj će zastati ispred 31 akvarijskog bazena u kojima se nalazi raznoliki bogati životinjski i biljni svijet Jadranskog mora. Kroz bazene ukupnog volumena 115 m³ stalno protječe čista i svježja morska voda koja se sustavom četiri visokotlačne crpke, potisne moći 200 litara u sekundi i gravitacijskog bazena kapaciteta 150 m³, prema potrebi, može izmijeniti 10 puta na dan.

U prvom od tri velika bazena, ukopana u popločani kameni pod, nalazi se velika pitoma kirnja. U drugom bazenu su elegantni i u svojem kruženju neumorni orhani, a u trećem, najvećem bazenu, je glavata želva (morska kornjača). Posjetitelji će se sresti s ugorom, stanovnikom pukotina morskih stijena kao i brojnim drugim ribama. U sljedećoj prostoriji desno su bazeni smješteni u prvobitne topovske niše, a sa lijeve strane se nalazi niz zidnih bazena. Posjetitelji mogu vidjeti i zanimljiv živi svijet mnogih riba i beskralješnjaka koji se skrivaju mimikrijom, te ih ljudsko oko teško raspoznaje od okolnog stijenja i bilja. Tu je hobotnica koja stalno čuva svoj teritorij, te njihov zaštitni znak morski konjić koji lagano i uspravno pliva ili se "repom" učvrsti za morske alge i bilje. Ovo je prilika da posjetitelji uživo vide zubace, orade, lubine, pagre, vrane i drozdove, jegulje i cipole, opasne zmijolike murine i miroljubive škrpine, i donedavno u Jadranu rijetkog kostoroga.

Od rakova su naročito interesantni hlap ili karlo koji sam, bez pomoći, stalno prebacuje morske žale, te manje aktivni jastozi.

⁴⁷ *Aquarium Rovinj* [online], Turistička zajednica Istarske županije. Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zelena-istra/zivotinjski-svijet/1029> [06. kolovoza 2019.]

⁴⁸ *Gradski vodič: Akvarij* [online]. Turistička zajednica grada Dubrovnika. Dostupno na: http://www.tzdubrovnik.hr/get/sto_raditi/6375/akvarij.html# [06. kolovoza 2019.]

U manjim bazenima ili na morskom žalu većih bazena mogu se vidjeti čudno oblikovane spužve različitih boja, žarnjaci oblika rascvalih krizantema, koralji u obliku cvjetnih grmova, te *cerianthusi* i *spirographisi* koji se uzdižu poput malih palmi. Brojne su i ostale životinje, morske zvijezde, morski ježinci, trpovi, puževi, školjke, rakovi te crvi cijevaši. Posebna zanimljivost je *Bonellia viridis* - zeleni zvjezdan koji svoje tijelo skriva u šupljinama kamenja, a dugim zelenim ticalom pretražuje okolinu. Tu se nalaze i dugolisni grmovi morskih cvijetnica, čineći zaklon mnogim malim beskralješnjacima i ribama.

4.1.10. Vodice – Akvarij i muzej pomorstva⁴⁹

Vodice su 2006. godine Najsuvremenije opremljen akvarij s više od 150 riba, rakova i školjaka iz Jadrana i Muzej pomorske arheologije, u kojem se ističu velike makete najpoznatijih hrvatskih i stranih starih brodova koje je izradio splitski modelar Tonči Njegovan.

Takav objekt u kojem se na jednome mjestu mogu vidjeti gotovo sve što je povezano s morem i pomorskom tradicijom jedinstven je u Hrvatskoj. Riječ je o poduzetničkom pothvatu vodičkog ugostitelja i zaljubljenika u more Ive Pelajića u koji je uložio više od šest milijuna kuna vlastitog novca i kredita.

Ta su dva atraktivna sadržaja smještena u prostoru veličine oko 600 četvornih metara, od kojeg je za sada iskorištena samo polovica jer slijedi i otvaranje muzeja pomorskih alata i opreme te prikaza antičkih brodoloma. Vodički akvarij jedini je akvarij na području od Crikvenice do Dubrovnika. Može se pohvaliti i vrlo rijetkom i neobičnom ribom - barjaktarkom - koju nema niti jedan akvarij u Hrvatskoj, a inače živi na dubinama od preko 160 metara.

4.2. Opravdanost ulaganja u ponudu akvarija na razini turističke destinacije

Moglo bi se reći kako nema zemlje u svijetu koja ne razvija ili domaći ili međunarodni turizam. Temeljna karakteristika takvog turizma je masovnost jer godišnja oko 3,7 milijarde ljudi se uključuje u turistička kretanja. Već danas sektor usluga u koje spada i turizam zapošljava preko 80% ukupno zaposlenog stanovništva.

Pod turističkom destinacijom se podrazumijeva geografska cjelina koja raspolaže prirodnim, društvenim, antropogenim, kulturno - povijesnim i prometnim čimbenicima te čimbenicima potrebnim za smještaj, prehranu, zabavu i rekreaciju turista.⁵⁰

⁴⁹ Jutarnji.hr (2006). *Vodice dobile akvarij i Muzej pomorstva*[online]. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/vodice-dobile-akvarij-i-muzej-pomorstva/3353129/> [06. kolovoza 2019.]

Kao što je u definiciji navedeno, akvarij prvenstveno spada pod prirodne čimbenike. Tih 3,7 milijarde ljudi treba nečime ponuditi i zadovoljiti. Svaka osoba je jedinstvena i ima različite želje i potrebe. Među njima su i eko turisti koji su zasigurno zainteresirani za ovakvu vrstu ponude. Stoga će sve javne ustanove i organizacije podržati ideju poduzetnika, ako će taj projekt podići razinu određene destinacije, obogatiti ponudu i naravno ostvariti profit.

4.2.1. Kaquarium (Aquatika)

Pročelnica karlovačkog Upravnog odjela za investicije i europske fondove Marina Grčić, ujedno i voditeljica projekta slatkovodnog akvarija Karlovac-Kaquarium, objasnila je kako je riječ o prvom projektu lokalne (samo)uprave namijenjenom regionalnom razvoju. Osim prvoga slatkovodnog akvarija, Karlovac će uz minimalna proračunska ulaganja dobiti i u Hrvatskoj jedinstven muzej rijeka.

Model financiranja za hrvatske prilike djeluje inovativno: Grad Karlovac je za Kaquarium potpisao ugovor s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije o dodjeli 36,2 milijuna kuna nepovratnih sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj, što iznosi čak 98,7% iznosa investicije ukupne vrijednosti 36,7 milijuna kuna.⁵¹

Akvarij u Karlovcu dobio je najviše potpora jer je upravo u toj destinaciji prepoznat najveći potencijal. Ta investicija se isplatila jer danas ovaj slatkovodni akvarij iznimno dobro posluje. Kod posjetitelja koji su obišli više akvarija budi se svjesnost o tome koliko je Aquatika kvalitetnije napravljena. Vodi se veća briga o životinjama što kod posjetitelja izaziva osjećaj poštovanja prema takvoj ustanovi i prenošenja pozitivnih komentara.

4.2.2. Dubrovački (Gruški) akvarij

Gradonačelnik Vlahušić podsjetio je kako je tvrtka Luka Dubrovnik u postupku dobivanja koncesije na razdoblje od 30 godina, čime je ostvaren preduvjet za uvođenje zabavnih sadržaja s akvarijem u gruskoj luci po projektu studija 3 LHD. Taj je studio i autor projekta akvarija u Karlovcu, pa će, potaknuta primjerom Grada

⁵⁰ *Turistička destinacija kao ishodišteturističke aktivnosti* [online], Studentski.hr. Dostupno na: <http://studentski.hr/system/materials/4/44ad94ee8debc34a77ac7bc5dcdbcabb13e54843.zip?1439380407> [07. kolovoza 2019.]

⁵¹ *Morski psi i kitovi u gruskoj luci! Ali ne bojte se, bit će u akvariju: Nepovratna sredstva* [online], Slobodna Dalmacija. Dostupno na: <https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/dubrovnik/clanak/id/255525/morski-psi-i-kitovi-u-gruskoj-luci-ali-ne-bojte-se-bit-ce-u-akvariju> [07. kolovoza 2019.]

Karlovca, i dubrovačka gradska uprava pripremiti projekt za europske fondove. Gradu su partneri u projektu nositelj koncesije Luka Dubrovnik d.d., gradska razvojna agencija DURA i Sveučilište u Dubrovniku koje bi preuzelo brigu o stručnom radu gruškog akvarija.⁵²

Pošto je Dubrovački akvarij građen po primjeru Aquatike, a slične ponude nema u Južnoj hrvatskoj, Dubrovački akvarij ima veliki potencijal. Još jedna prednost u odnosu na Aquatiku je ta što se o organizmima brine osoblje kvalificirano za taj posao. Sveučilište u Dubrovniku poznato je po smjeru akvakultura. Studenti u akvariju mogu obavljati praksu pa i postati budući zaposlenici istog.

4.2.3. Ulaganje u akvarij Split - Vranjic

„Kuzma Mariani nam je nekoliko puta istaknuo – za ovaj posao nije dobio nikakvu potporu, već se radi isključivo o privatnom biznisu. Zna da je u pitanju rizik, ali ne sumnja u uspjeh. Jer vjeruje da će se u ovo u svojim turističkim rutama uključiti i Turistička zajednica Grada Solina.

- Do milijun eura sam pisao, poslije prestao – spremno nam odgovara Mariani. Ističe kako se radi o najvećem akvariju u Hrvatskoj.“

Split je prvi grad na hrvatskoj obali koji je imao javni akvarij. Nalazio se u Institutu na punti Marjana, a godišnje ga je posjećivalo 30 do 40 tisuća građana, đaka i turista. Akvarij je zatvoren 1986. zbog higijensko-sanitarnih razloga. Stručnjaci Instituta za oceanografiju i ribarstvo zaključili su da novi akvarij treba izgraditi bliže centru grada, kako bi mogao bolje zarađivati te se samofinancirati.

Nakon što je izgrađen novi kompleks na Bačvicama, 1998. godine, počeli su "ubrzani" planovi za otvaranje akvarija u prostoru od 2500 četvornih metara, u prostoru namijenjenom upravo za akvarij. Od toga je prošlo 26 godina, a Split nije doživio novi akvarij.⁵³

Iz prethodno navedenog se vidi da u ovoj destinaciji postoji potreba za ovakvom vrstom ponude. Ta ponuda je prije bila profitabilna, a u današnje vrijeme kada su turisti postali još zahtjevniji i imaju veću kupovnu moć, može biti i profitabilnija.

⁵² *Morski psi i kitovi u gruškoj luci! Ali ne bojte se, bit će u akvariju* [online], Slobodna Dalmacija. Dostupno na: <https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/dubrovnik/clanak/id/255525/morski-psi-i-kitovi-u-gruskoj-luci-ali-ne-bojte-se-bit-ce-u-akvariju> [07. kolovoza 2019.]

⁵³ Mariani, F. (2014) Intervju. Prvi smo obišli najveći akvarij u Hrvatskoj koji se otvara u Vranjicu!. U: *Dalmacija News, Neovisni hrvatski portal*, 05.05.2014 [online]., Dostupno na: <http://www.dalmacijanews.hr/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu#/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu> [07. kolovoza 2019.]

Također ovom se atrakcijom smanjuje koncentracija ljudi na jednom mjestu. Iz Splita ljudi odlaze u Vranjic posjetiti akvarij.

4.2.4. Pulski akvarij

„Sama ideja krenula je još od 2006. godine a projekt, u koji je uloženo nešto manje 5 milijuna kuna, je bio iznimno zahtjevan. Danas ovakvom postavom i aktivnostima više nismo samo lokalnog karaktera nego smo prepoznati diljem Europe i svijeta“, istaknula je ponosna začetnica ideje pulska oceanologinja i morska biologinja Milena Mičić. „Zaista mi je zadovoljstvo što se ovaj projekt realizirao upravo u našem gradu, u ovoj utvrdi. Vrijednosti projekta je mnogo, posebno kada govorimo o edukativnom karakteru gdje se već kod najmlađih budi svijest i interes o važnosti očuvanja prirode i brzi o životinjama“ istaknuo je Robert Cvek iskoristivši priliku da se zahvali svima koji su sudjelovali u realizaciji ovog velikog i uspješnog projekta, posebno njegovoj začetnici Mileni Mičić koja gura ovu ideju od samih početaka i koja je udahнула utvrdi život, a gradu novi dodatni sadržaj. Grad Pula će, dodao je Cvek, i dalje biti potpora u realizaciji novih projekata.

Utvrdu Verudela u stanju potpune zapuštenosti 2002. godine preuzela ga je biologinja i oceanologinja dr. Milena Mičić koja je vlastitim sredstvima krenula u postupnu revitalizaciju utvrde da bi u njoj otvorila akvarij s referentnim centrom za liječenje morskih kornjača te školom biologije koju pohađaju mnogobrojna djeca. U prosincu 2008. godine akvarij je upisan u Registar zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske.⁵⁴ Kod ovog je akvarija spojeno kulturno s prirodnim. Važno je što je poduzetnica ujedno i oceanologinja i morska biologinja što znači da od samog početka zna kako voditi i brinuti o akvariju. Pošto se akvarij nalazi u utvrdi, posjetitelji koji će doći razgledati utvrdi, razgledati će i akvarij. Grad Pula ju podupire zato što je revitalizirala utvrdi koja je od velikog značaja za grad Pulu.

4.3. Mogućnosti i ograničenja valorizacije akvarija kroz turističku ponudu

4.3.1. Sezonalnost

Iz poglavlja 4.1. Raspoloživi kapaciteti akvarija i prateća infrastruktura zamjetno je da akvariji posluju najviše ljeti tokom sezone. Tada je najveća posjećenost dalmatinskih gradova, prvenstveno radi 3S (See, Sand, Sun), a tek sekundarno dolazi ponuda

⁵⁴ *Rekonstruiran i prenamijenjen topnički blok u akvarij s izložbom* [online], Grad Pula. Dostupno na: <http://www.pula.hr/en/news/detail/17340/rekonstruiran-i-prenamijenjen-topnicki-blok-u-akvarij-s-izlozбом/> [07. kolovoza 2019.]

akvarija, kada turisti nisu na kupanju. Pozitivno je što rade i tokom pred i post sezone, samo je radno vrijeme skraćeno. Izvan sezone dalmatinski su gradovi pusti. Dućani ne rade, ugostiteljski objekti, pa će turisti kako bi upotpunili svoj boravak zasigurno posjetiti akvarij. Također van sezone i cijene su niže.

4.3.2. Trendovi

U Hrvatskoj se javlja trend gdje se teži povezivanju ekoturizma s drugim oblicima turizma. Sve više se uređuju pješačke i biciklističke staze, obnavljaju kulturno-povijesni spomenici, napuštena sela i kuće se obnavljaju na tradicionalan način i koriste se kao kuće za odmor, oživljavaju se stari obrti i običaji i sl. To je način na koji ekoturizam vraća stanovništvo u iseljene krajeve, te smanjuje sezonalnost turizma koji je bio orijentiran samo kao kupališni ljetni turizam.⁵⁵

Uz glavni cilj promocije prirodne baštine i prijenos znanja o potrebi njenog očuvanja i valorizacije, akvarij predstavlja diversificiranu turističku ponudu i kreativan proizvod koji nadopunjava uobičajen turizam orijentiran ka zabavi i sportu.⁵⁶

4.3.3. Edukacija

4.3.3.1. Sveučilište u Dubrovniku

U Hrvatskoj, najpoznatije sveučilište koji se bavi izučavanjem organizama u vodi je Sveučilište u Dubrovniku, sa smjerovima akvakultura i marinokultura.

Akvakultura je uzgoj akvatičnih organizama u slatkoj, bočatoj i morskoj vodi, dok je marikultura njezin dio koji se odnosi samo na uzgoj tih organizama u morskoj vodi.⁵⁷

Preddiplomski studij Akvakultura obrazuje kadrove koji bi trebali nositi moderni razvoj akvakulturne industrije u Hrvatskoj u slijedećemu desetogodišnjem razdoblju.

Dvogodišnjim diplomskim studijem Marikultura obrazovat će se kadrovi koji će pridonijeti diversifikaciji hrvatske akvakulturne proizvodnje novih vrstama morskih

⁵⁵ Kantar S., Svržnjak K., i dr. (2014): *Mogućnosti razvoja ekoturizma u Koprivničko-križevačkoj županiji*, Visoko gospodarsko učilište Križevci

⁵⁶ *Akvarij Pula* [online], adriahr.com. Dostupno na: <http://adriahr.com/hr/offer/accommodation/205/> [07. kolovoza 2019.]

⁵⁷ Gavrilović, A., Jug-Dujaković, J.(2014) *Uloga sveučilišta u Dubrovniku u razvitku i modernizaciji sektora akvakulture u regiji: Analiza stanja u sektoru akvakulture* str. 57. U Dubrovniku: Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku

organizama, što će biti osnova za nove poduzetničke pothvate i nova zapošljavanja nakon što postojeća akvakulturna industrija dostigne stupanj samoodrživosti.⁵⁸

4.3.3.2. Agronomski fakultet u Zagrebu

Ribarstvo je, kao oblik korištenja bioloških resursa, dio poljoprivrede u širem značenju. Istovremeno se odlikuje vrlo izraženom posebnosti, zbog specifičnog medija u kojem se odvija (vodi), specifičnih organizama (riba, beskralježnjaka i bilja), te zbog postojanja i uzgojne i ulovne komponente, uz istovremenu brigu o zaštiti voda i organizama u njima. To rezultira i njegovim definiranjem kao posebne znanstvene grane u znanstvenom polju agronomije, s organiziranim poslijediplomskim studijima u svijetu. Stoga postoji kontinuirana potreba za specijalistički i interdisciplinarno visokoobrazovanim stručnjacima, koji će ovu granu moći voditi i unapređivati. Pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj Uniji, ove potrebe se još višestruko naglašavaju. Spremnost Agronomskog fakulteta, kao vodeće znanstvene i obrazovne agronomске ustanove u zemlji, da odgovori ovim izazovima, vidljiva je u njegovoj bogatoj znanstvenoj i stručnoj produkciji, kao i otvorenosti najnovijim svjetskim spoznajama, suradnjom s brojnim srodnim institucijama u Europi i izvan nje s čijim studijima je ovaj specijalistički studij usporediv.⁵⁹

4.3.4. Financiranje

Akvarij (lat. aquarium: ono što pripada vodi), javna ustanova u privatnom ili društvenom vlasništvu s ukrasno ili poučno uređenim bazenima i posudama dostupnim vanjskim posjetiteljima.

4.3.4.1. Javno financiranje

Akvariji se često uređuju u sklopu botaničkih ili zooloških vrtova i gradskih parkova.⁶⁰

⁵⁸ *Studij Akvakultura: O studiju: Svrha i ciljevi studija* [online]. Sveučilište u Dubrovniku. Dostupno na: <http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=550> [07. kolovoza 2019.]

⁵⁹ *Poslijediplomski studij: Ribarstvo: O studiju: Razlozi za pokretanje studija* [online], Agronomski fakultet. Dostupno na: <http://www.agr.unizg.hr/hr/category/ribarstvo/206> [07. kolovoza 2019.]

⁶⁰ *Istarska enciklopedija. Akvarij* [online] Istrapedia. Dostupno na: <http://istrapedia.hr/hrv/38/akvarij/istra-a-z/> [07. kolovoza 2019.]

4.3.4.1.1. Slatkovodni akvarij Karlovac „Kaquarium“

MRRFEU - Potprogram „Priprema regionalnih razvojnih projekata“ u 2012. g. je objavio javni poziv za razvoj poslovne i turističke infrastrukture. RA KARLA je kao regionalni koordinator prijavila da su prijavljeni bili:

1. HOC Bjelolasica
2. Slatkovodni akvarija Karlovac „Kaquarium“
3. Veletržnica slatkovodne ribe

Evaluatori iz MRRFEU odabrali Slatkovodni akvarija Karlovac „Kaquarium“ .

Indikativna vrijednost projekta iznosila je 30.000 kn. 10. srpnja 2012. godine potpisan je „Sporazum o financiranju tehničke suradnje“.

Potpisnici: RA KARLA, Grad Karlovac, Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova

Osigurano:

- Tehnička pomoć za pripremu projekta – vanjski konzultanti
- Sufinanciranje izrade studijsko - projektne dokumentacije

Od ukupno 300 zaprimljenih projektnih prijedloga u RH projekt Slatkovodni akvarij Karlovac je jedan od 32 koji su išli u daljnju pripremu.

Projekt je sufinanciran iz ERDF-a bespovratnim sredstvima u iznosu od 36.222.282,45 HRK. Ukupna vrijednost projekta: 36.691.939,28 kn.⁶¹

4.3.4.1.2. Pulski akvarij

O interesu govori podatak da je Akvarij lani posjetilo čak 97 tisuća posjetitelja. Prihodi su u 2016. godini iznosili oko 5,6 milijuna kuna, od početka posluju s dobiti koja je lani prije oporezivanja iznosila oko 1,5 milijuna kuna. Sve što zarade, vlasnica Milena Mičić, kaže, investiraju u akvarij i ljude, primjerice nabavka najnovijih stanovnika morskih zmajeva (rođaka morskih konjića) iz Australije koštala je 20.000 eura. Akvarij su prepoznali i u Europi, iz prepristupnog fonda IPA za europski projekt vezan uz zaštitu morskih kornjača koji je trajao od 2012. do 2016. godine, dobili su 137.000 eura. Sada se ponovno kandidiraju za oporavilište morskih kornjača, nadaju se da bi iz fondova EU-a mogli povući do 200.000 eura.⁶²

⁶¹ Šegrt, V. (2018) *Studij slučaja - Slatkovodni akvarij Karlovac –KAquarium: Od projektne ideje do realizacije*[online]. Hrvatska gospodarska komora. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/primjer-dobre-prakse-projekt-aquatika5a9e3af58fd4e.pdf> [07. kolovoza 2019.]

⁶² Antić, J. (2017) *Upoznajte biologinju koja je štiteći Jadran postala biznismenka godine* [online]. Tportal.hr. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/upoznajte-biologinju-koja-je-stiteci-jadran-postala-biznismenka-godine-20170608> [07. kolovoza 2019.]

4.3.4.1.3. Rovinjski akvarij

S više od 115 godina dugom tradicijom, rovinjski akvarij kao sastavni dio Centra za istraživanje mora, svojim bogatim svijetom podmorja istarskog poluotoka i sjevernog Jadrana privlači mnogobrojne znanstvenike i posjetitelje u potrazi za rasonodom.⁶³

4.3.4.1.4. Dubrovački akvarij

Luka Dubrovnik obvezala se uložiti 150 milijuna kuna vlastitih sredstava za projekte trajektnog privezišta na području Batahovine kao i za razvoj zabavnih sadržaja sa akvarijem koji su predviđeni Urbanističkim planom uređenja Gruški akvatorij, a za čije ostvarenje je produljenje koncesije gospodarsko korištenje općeg dobra – pomorskog dobra osnovni preduvjet.⁶⁴

4.3.4.2. Privatno financiranje

Privatni akvariji su oni u koje poduzetnici sami uložili svoj novac ušteđevinom i kreditima bez javnih poticaja. Među njih spada Splitski akvarij u Vranjicu s vlasnikom Filipom Marianijem, Akvarij u Crikvenici s vlasnikom Nenom Brozičević, Šibenski akvarij kojeg vodi obitelj Pašalić. Putnička agencija „Šiloturist“ s vlasnikom Draganom Brničem posjeduje akvarije na Baškoj, Krku i Poreču. Te ističu kako najviše prometa imaju kada je loše vrijeme. Posljednji je privatni akvarij u Vodicama sa vlasnikom Ivom Pelajićem.

Stoga, od sveukupno ovdje navedenih 11 akavrija Rovinjski, Karlovački i Dubrovački akvarij su u javnom vlasništvu (vlasništvu državne firme), Pulski akvarij dobio je poticaje za otvaranje, a akvariji u Crikvenici, Splitu, Šibeniku, Krku, Baški, Poreču i Vodicama poduzetnički su pothvat privatnih osoba.

4.4. Analiza Slučaja: Aquatika Karlovac

Važnost akvarija kao jedinstvene turističke atrakcije izuzetno je velika ne samo za razvoj turizma grada Karlovca, već i za rad i uključivanje svih onih gospodarstvenika koji u životu akvarija sudjeluju već od samog početka gradnje, ili će suradnju započeti njegovom afirmacijom. Akvarij doprinosi ostvarenju strateških ciljeva Karlovca: briga za radna mjesta, turizam u funkciji razvoja grada i viša kvaliteta života stanovnika Karlovca.

⁶³ *Životinjski svijet: Aquarium Rovinj* [online]. Turistička zajednica istarske županije. Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zelena-istra/zivotinjski-svijet/1029> [07. kolovoza 2019.]

⁶⁴ *Luka Dubrovnik vlasnik koncesije na 38 godina* [online]. Dulist. Dostupno na: <https://www.dulist.hr/luka-dubrovnik-vlasnik-koncesije-na-38-godina/228653/> [07. kolovoza 2019.]

Svaki grad Karlovačke županije ima jednu svoju rijeku – Ozalj Kupu, Duga Resa Mrežnicu, Slunj Koranu, a Ogulin Dobru. Sve četiri rijeke susreću se u Karlovcu. Kroz akvarij će stanovnici Karlovca nastaviti živjeti lokalnu tradiciju na rijekama i s rijekama u gradu susreta, u srcu Hrvatske.⁶⁵

Javna ustanova „Aquatika – slatkovodni akvarij Karlovac“ omogućiti će prezentaciju flore i ihtiofaune hrvatskih rijeka u skladu s dostignućima suvremenih spoznaja akvaristike i brige za dobrobit životinja, omogućiti odvijanje edukacijskih aktivnosti i aktivnosti na podizanju razine svijesti o značaju riječne flore i faune, očuvanju bioraznolikosti i općenito očuvanju prirode, omogućiti rekreacijske i zabavne aktivnosti za posjetitelje povezane s prezentiranim sadržajima te omogućiti odvijanje tematskih izložbi i događanja. U ovu svrhu u akvariju je predviđeno obitavanje ukupno 135 životinjskih vrsta, od čega 103 vrste slatkovodnih riba, 5 vrsta slatkovodnih rakova, 18 vrsta mekušaca (9 vrsta slatkovodnih školjkaša i 9 vrsta slatkovodnih puževa) i oko 9 ostalih životinjskih vrsta (vodozemci, gmazovi).⁶⁶

Raspored bazena u karlovačkom akvariju prati tok tipične krške rijeke, pružajući detaljan, zanimljiv, poučan i uzbudljiv pogled u čudesan slatkovodni svijet. Svaki posjetitelj moći će doživjeti riječni tok od izvora do ušća.

Ribe u vodi najprije se promatra odozgo, u šetnji uz rijeku, zatim sa strane, gleda se ispod vodene površine. Dok posjetitelj prati riječni tok, čuje rijeku kako teče. Nakon toga zvukovi se stišavaju, a posjetitelj ponire u špilje gdje može vidjeti endeme koji u hrvatskim rijekama uglavnom nalaze u ponornicama. Nakon špilje rijeka ponovno izvire u donjem toku, vide se ribe koje zajedno s biljem žive u toplijim dijelovima rijeke. Zatim se prolazi ispod tunela akvarija, te mostićem preko jezera s sedrene barijere, sustava od nekoliko akvarija koji se prelijevaju preko slapova.⁶⁷

⁶⁵ *Aquarium Karlovac: O nama* [online]. Dostupno na: <https://aquariumkarlovac.com/o-nama/> [07. kolovoza 2019.]

⁶⁶ Mihač, T., Oraić, D., Špelić I., Jelić, D., *Priručnik za edukaciju djelatnika javne ustanove Aquatika – slatkovodni akvarij Karlovac: POPIS VRSTA I PLANIRANI BROJ VRSTA I JEDINKI U JU „Aquatika – slatkovodni akvarij Karlovac“* [online]. Dostupno na: <https://aquariumkarlovac.com/wp-content/uploads/2016/10/PRIKUPNIK-ZA-EDUKACIJU-DJELATNIKA-JAVNE-USTANOVE-AQUATIKA.pdf> [07. kolovoza 2019.]

⁶⁷ Turistička zajednica garda Slunja, *Što posjetiti: Okolica Slunja: Aquatika* [online]. Dostupno na: <http://tz-slunj.hr/clanak/aquatika> [07. kolovoza 2019.]

Karlovačka Javna ustanova Aquatika prodala je u subotu svoju stotisućitu ulaznicu od otvorenja prošle godine, a tim je povodom istaknuto da je akvarij slatkovodnih riba osim turističke atrakcije, sve više i mjesto za edukaciju i znanstvena istraživanja s područja ihtiologije i ekologije.

Gradonačelnik Mandić rekao je da je ovo "dobro pogođen projekt", da se ustanova u nepunih godinu dana pokazala uspješnom i dobro vođenom, te da to nije turistička atrakcija sama za sebe, pa ni samo za Karlovac, već svakim danom sve više i turistička točka hrvatskog turizma u cjelini.

Zato treba osmisliti i nove sadržaje u gradu, završiti Muzej domovinskog rata, potaknuti sadržaje na Starom gradu Dubovcu, privući sredstva za gradnju edukativne šetnice uz rijeku Koranu i slično, da bi broj prodanih ulaznica u akvariju mogao rasti i dvostruko i trostruko, naglasio je gradonačelnik. No, shodno projektu, financiranom gotovo u cijelosti iz fondova EU, kroz još četiri godine ustanova će ostati vezana na gradski proračun. "Ali, broj prodanih ulaznica pokazuje da je Aquatika kao turistička atrakcija pun pogodak, da će sigurno biti samoodrživa, odnosno da će se moći financirati bez gradskih dotacija, jer mi smo projektom predvidjeli 12.000 prodanih ulaznica u prvoj godini rada, onda smo očekivanje podigli na 40.000 tisuća, ali 100.000 od otvorenja 22. listopada 2016. godine, to sigurno nismo očekivali", rekao je Mandić.

Ravnateljica Maruškić Kulaš naglasila je da je zahvaljujući dobrom odazivu turista i školske djece broj zaposlenika porastao s početnih osam na 15, te da su sada dovoljno ekipirani i stručni da kroz akvarij mogu kvalitetno provesti različite vrste posjetitelja.

Stalno ulažemo u nove ribe i u opremu, dotjerujemo opremu, učimo svakodnevno o životu riba, jer je ovdje riječ o zahtjevnom sustavu održavanja života, tako da nam je edukativni pristup radu ustanove jednako važan kao i turistički, rekla je Maruškić Kulaš.

Osim suradnje sa školama ustanova surađuje sa speleolozima, ovdje se pišu doktorati na teme ekologije i života u krškim rijekama, dolaze stručnjaci za područje

ihtiologije s Instituta Ruđer Bošković, profesori i studenti s PMF-a, Veterinarskog i Agronomskog fakulteta i karlovačkog Veleučilišta, rekla je Maruškić Kulaš te pozvala stručnjake da se slobodno jave jer da u Aquatici imaju uvjete i za rad na znanstvena istraživanja.⁶⁸

Osim gore navedenih studenata i fakulteta ovim radom se u istraživanje Aquatike uključio i Ekonomski fakultet u Zagrebu.

⁶⁸ Hina (2017). *Agrovijesti: U Karlovački akvarij 100 tisuća posjetitelja u manje od godinu dana postojanja* [online]. Dostupno na : <https://www.agrobiz.hr/agrovijesti/u-karlovacki-akvarij-100-tisuca-posjetitelja-u-manje-od-godinu-dana-postojanja-7125> [08. kolovoza 2019.]

5. Zaključak

Hrvatska je zemlja poznata po prirodnim bogatstvima. Od nacionalnih parkova, parkova prirode i strogih rezervata. U gradovima ima mnogo parkova i zelenih površina koje ljudima koriste za rekreaciju i uživanje u prirodi. Slavonija je jedna velika zelena ravnica, Gorski Kotar i Lika poznati su po planinama i šumama, a tu je i Dalmacija s Jadranskim morem. To more puno je raznih živih bića; riba, ježinaca, puževa, rakova i ostalih organizama koji su većini nepoznati. Zato su tu akvariji koji služe edukaciji o podvodnim organizmima, promatranju i vizualnom ugođaju.

Većina akvarija uspješno posluje godinama, bilo da se o njima brinu privatne ili javne osobe. Vrlo je važan pristup posjetiteljima u akvariju kao bi se razvila ekološka slika o bićima unutar stakla.

Tijekom izrade ovog rada posjećeno je par akvarija kako bi se realno utvrdila slika o stanju akvarija i ispitalo jeli ona stvarno onakva kako ju mediji prikazuju. U Aquatici je vrlo dobro organizirano razgledavanje jer je za svaki akvarij zadužena osoba koja objašnjava o organizmima u akvarijima. Odgovara vlastitim znanjima i iskustvima na sva pitanja posjetitelja iskreno.

Radom se dolazi do zaključka kako se organizacije i javne ustanove bolje brinu o akvarijima; njihovim životinjama, a i gostima, dok kod privatnika nije ista situacija. Ona je zabrinjavajuća i nimalo ekološki osvještavajuća. Nužna je neodložna bolja izobrazba zaposlenika kako bi se stvorila odgovarajuća perspektiva podvodnog svijeta. Akvariji mogu biti vrlo dobra edukativna smjernica ekoturizma uz odgovarajući pristup posjetiteljima.

Trenutno postoje veliki poduzetni projekti koji djeluju vrlo realno no svi imovinsko pravni postupci dugo traju. Godine 2017. u Rijeci se pojavio projekt po uzoru na diplomski rad jednog studenta. Akvarij bi trebao biti u obliku dagnje i trebao bi zauzimati cijeli kompleks. Akvarij bi bio jedna velika zgrada koja bi bila apsolutno ekološka te bi se svojim modernim dizajnom apsolutno isticala.

Ako Hrvatska realizira ovaj projekt te ako će on u stvarnosti funkcionirati isto kao po planu, to će biti jedan veliki korak za Hrvatsku. To bi Hrvatsku uzdiglo na kulturnu i ekološku razinu ostalih zemalja svijeta. Uz to, takvu ideju osmislio jedan student, pa bi i po tome Hrvatska mogla postati poznata.

Popis slika

Slika 1. Hrvatski nacionalni parkovi.....	9
Slika 2. ETNO Park Zagreb.....	13
Slika 3. Etno PARK Zagreb.....	13
Slika 4. Etno park ZAGREB.....	13

Popis tablica

Tablica 1. Analiza posjećenosti nacionalnih parkova 2018. godine.....	11
Tablica 2. Kategorije zaštićenih područja.....	16

Korištena literatura:

1. Gavrilović, A., Jug-Dujaković, J. (2014). Uloga Sveučilišta u Dubrovniku u razvitku i modernizaciji sektora akvakulture u regiji. *Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku*, (1), 55-82. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/136520>
2. Miljak, T., Bačić, L. i Kitić, M. (2012). Ekoturizam kao poticaj razvoja poduzetništva u turizmu na primjeru Republike Hrvatske. *Učenje za poduzetništvo*, 2 (2), 323-331. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/130281>
3. Šverko, B. i Katavić, I. (2016). Mogućnosti primjene integrirane multitrofičke akvakulture (imta) u Republici Hrvatskoj. *Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku*, (3), 207-221. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/169967>
4. Kesar, O. (2018.) Ekoturizam; nastavni materijal, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet
5. Narodne Novine (2013) Zakon o zaštiti prirode. Zagreb: Narodne novine d.d.
6. Ministarstvo turizma RH, Turizam u brojkama 2018.
7. Petrić, L. (2006) *Osnove turizma*, Sveučilište u Splitu, Split, Ekonomski fakultet
8. Narodne Novine (2009) Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma. Zagreb: Narodne novine d.d.
9. Tomljenović, R., Marušić, Z. (2009) *TOMAS trendovi - Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj 1987-2008: TOMAS Nacionalni parkovi i parkovi prirode 2006*. Zagreb: Institut za Turizam
10. Kantar S., Svržnjak K., i dr. (2014): Mogućnosti razvoja ekoturizma u Koprivničko-križevačkoj županiji, Visoko gospodarsko učilište Križevci

Korišteni internetski izvori:

- <http://www.poslovnih.hr/karijere/dizajniranje-akvarija-hobi-koji-je-postao-unosan-posao-51140>
- <https://www.cimerfraj.hr/ideje/eko-turizam-hrvatska>
- Bakan, R., Jaković, B. (2015) Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi. Elektroničko izdanje. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu I informatici u Virovitici
<https://vsmti.hr/wp-content/uploads/2017/11/Ekoturizam-autorizirana-predavanja-i-primjeri-vjezbi.pdf>
- <https://aquariumkarlovac.com/o-nama/>
- http://www.novolist.hr/Znanost-i-tehnologija/Znanost/Prirodoslovni-muzej-Rijeka-najprogresivnija-muzejska-institucija-u-PGZ?meta_refresh=true

- <http://zg-magazin.com.hr/predstavljen-projekt-aquarium-zagreb/#more-4091>
- <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-zagrebacki-prozor-u-vodeni-svijet-uzgajate-i-koralje-496008>
- <https://aquariumsplit.com/o-nama/>
- <https://hrcak.srce.hr/67851>
- <https://hrcak.srce.hr/130281>
- <https://sites.google.com/site/hrvatskinacijonalniparkovi123/>
- <https://www.ekopark-kras.hr/hr/about>
- <https://www.etnoparkzagreb.com/onama>
- <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=257>
- <http://www.hotelkorana.hr/>
- <https://hotelsplit.com/hr/o-nama/zeleni-hotel/>
- <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja>
- https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/160715_AP_Zelenog_t.pdf
- <http://tz-slunj.hr/clanak/aquatika>
- <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1277#top>
- <https://radio.hrt.hr/clanak/akvarij-u-gruskoj-luci-kao-turisticka-atrakcija/110686/>
- <https://relaxino.com/info/aquatika-slatkovodni-akvarij-karlovac>
- <https://www.crnojaje.hr/Deals/Details/3617>
- <https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split-zupanija/clanak/id/234485/otvorio-akvarij-u-vranjicu-jer-sa-splitom-nije-htio-imati-posla>
- <http://www.dalmacijanews.hr/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu#/clanak/1vs5-prvi-smo-obisli-najveci-akvarij-u-hrvatskoj-koji-se-otvara-u-vranjicu>
- <http://www.akvarij-baska.com.hr/>
- <http://www.krk.hr/ponuda/atrakcije/Akvarij>
- <http://www.akvarij-krk.com.hr/>
- <http://www.akvarij-porec.com.hr/>
- <https://likaclub.eu/tjedan-crikvenice-jeste-li-znali-da-crikvenici-mozete-vidjeti-morske-pse-piranje-aquariumu/>

- <https://www.putovnica.net/odredista/hrvatska/sibenik/sto-posjetiti-znamenitosti-u-sibeniku/sibenski-akvarij-aquarium-sibenik>
- <https://www.rovinj-tourism.com/hr/explore-discover/kultura-i-umjetnost/muzeji-i-galerije/589>
- <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zelena-istra/zivotinjski-svijet/1029>
- http://www.tzdubrovnik.hr/get/sto_raditi/6375/akvarij.html#
- <https://www.jutarnji.hr/arhiva/vodice-dobile-akvarij-i-muzej-pomorstva/3353129/>
- <http://studentski.hr/system/materials/4/44ad94ee8debc34a77ac7bc5dcdcbabb13e54843.zip?1439380407>
- <https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/dubrovnik/clanak/id/255525/mors-ki-psi-i-kitovi-u-gruskoj-luci-ali-ne-bojte-se-bit-ce-u-akvariju>
- <http://www.pula.hr/en/news/detail/17340/rekonstruiran-i-prenamijenjen-topnicki-blok-u-akvarij-s-izlozboj>
- <http://adriahr.com/hr/offer/accommodation/205/>
- <http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=550>
- <http://www.agr.unizg.hr/hr/category/ribarstvo/206>
- : <http://istrapedia.hr/hrv/38/akvarij/istra-a-z/>
- <https://www.hgk.hr/documents/primjer-dobre-prakse-projekt-aquatika5a9e3af58fd4e.pdf>
- <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/upoznajte-biologinju-koja-je-stiteci-jadran-postala-biznismenka-godine-20170608>
- <https://www.dulist.hr/luka-dubrovnik-vlasnik-koncesije-na-38-godina/228653/>
- <https://www.agrobiz.hr/agrovijesti/u-karlovacki-akvarij-100-tisuca-posjetitelja-u-manje-od-godinu-dana-postojanja-7125>

Životopis

OSOBNJE INFORMACIJE

Tihana Čičin Samobor

✉ tihana.cicin@hotmail.com

Spol Ženski

Datum rođenja 27/09/1997

Državljanstvo Hrvatsko

RADNO ISKUSTVO

- 11.2018. - danas
MPG d.o.o.
- dnevne promocije, Coca Cola d2d, Teens Tour
Brand Karma d.o.o.
- dnevne promocije po trgovački lancima, benzinskim postajama i trgovinama
Mavi Kreativni Tim d.o.o.
- dnevne promocije na raznim mjestima i događanjima (Interspar, Lego izložba na Zagrebačkom Velesajmu, Zekanje u Zoo, Hot Air Balloon Rally
VILLA SATIVA d.o.o.
- promocija Vutra likera u Lorca baru
- 07.10.2018. – danas
DANTEM – profesionalne Inventure
- brojanje proizvoda čitačem kodova
- 27.06.2018 – danas
IWD market research GmbH, Glavna podružnica Zagreb
- anketiranje kupaca na odjelu Delikatesa u Kaufladnu, Slobošćina
- 2016 – danas
In Vida
- Hostesa, promotorica raznih pića, dnevne i noćne promocije
- Cedevita promocija Osvoji fiću u kafiću
PRLady Agencija
- Hostesa, promotorica za razne koncerte, dijeljenje letaka, promocija Vina
- 15.07.2018. - danas
Kickerrr, Medena Team (OPG Orač)
- prodaja rakija u epruветama na raznim događanjima
- 27.02.2019 – 06.03.2019
Bralić Korina - RESEARCH-PRO, obrt za istraživanje tržišta
- provođenje telefonskih anketa vezano uz političke stavove
- 22.10.2018. – 26.10.2018
ADRIA MEDIA ZAGREB d.o.o.
- dijeljenje letaka za Cosmopolitan brucosijadu u Hugos baru
- 13.09.2018.
DIVES AGENCIJA j.d.o.o.
- šanker na Eventu u Solaris Hotelu, Šibenik u Dalmatinskom Selu
- 31.07.2018 – 31.08.2018.
Jamnica d.d.
- punjenje polica Jamnica proizvodima

- 31.05.2018 SVIKONCERTI d.o.o.
- dijeljenje letaka na Koncertu Prijavog kazališta, Stadion Kranjčičeva
- 05/2018 Special Events Team / Tim za posebna događanja
- Hostesa, prodaja rakija, Jack Daniels Honey
- 07/2017 Cafe bar Sporti
- konobarica
- 06/2017 Playbox d.o.o.
- promocija Pelinkovac Antique likera na vidkovcu na Maksimiru
- 07 - 09/2015 T.com
- rad na terenu, prodaja ugovora od vrata do vrata

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

- 2016 – danas Stručni studij Poslovne ekonomije – smjer Turističko poslovanje, Ekonomski fakultet u Zagrebu
- 2016 Tečaj za turističkog pratitelja u sklopu agencije Spektar Putovanja
- 2012 - 2016 Hotelijersko – turistička škola u Zagrebu – smjer hotelijersko – turistički tehničar

OSOBNJE VJEŠTINE

Materinski jezik Hrvatski

Ostali jezici	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Engleski	B2	B2	B2	B2	B2
Njemački	A2	A2	A2	A2	A2
Talijanski	A1	A1	A1	A1	A1

Stupnjevi: A1/2: Temeljni korisnik - B1/B2: Samostalni korisnik - C1/C2 Iskusni korisnik
[Zajednički europski referentni okvir za jezike](#)

STRUČNA PRAKSA

- 03/2016 Croatia Express, putnička agencija, Teslina 4
- upoznavanje s radom turističkih agencija
- učenje izrade turističkog aranžmana i planiranja kalkulacije, sa usavršenim znanjem napravila najbolji završni rad u svojoj generaciji
- 07/2015 Hostel Fancy
- program osposobljavanja: Recepcija
- pomoć pri svim uslugama u hostelu; komunikacija s gostima, čišćenje hostela
- upoznavanje s načinom rada rezervacijskog sustava, Opere i Booking.com – a
- 02/2015 Hotel Palace
- program osposobljavanja: Recepcija
- upoznavanje svih odjela hotela i komunikacija s istim
- učenje uvjeta ponašanja hotelskog osoblja i komunikacije

- 08/2014 Hotel Esplanade
- program osposobljavanja: Domaćinstvo
- specijalizacija hotelskih soba, razina luksuza, urednosti i sadržaja svake sobe
- 01/2014 Hotel Palace
- program osposobljavanja: Domaćinstvo
- spremanje soba i kreveta za gostima, usisavanje, brisanje prašine
- 09/2013 Hotel I
- program osposobljavanja: Ugostiteljsko posluživanje
- način serviranja doručka i ručka te poseban pribor za svaku prigodu
- pranje posuđa
- rađanje ukrasa od salveta

Komunikacijske vještine dobre komunikacijske vještine stečene tijekom rada na terenu za T.com u usluzi door to door (d2d), provedba ugodne atmosfere u svim situacijama, također ostvarena dobra komunikacija sa svim tipovima ljudi u toku rada kao hostesa po caffè barovima, klubovima i koncertima

Organizacijske / rukovoditeljske vještine Marljivost, upornost, perfekcionizam

Digitalne vještine

SAMOPROCJENA				
Obrada informacija	Komunikacija	Stvaranje sadržaja	Sigurnost	Rješavanje problema
Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik	Samostalni korisnik

Stupnjevi: Temeljni korisnik - Samostalni korisnik - Iskusni korisnik
[Digitalne vještine - tablica za samoprocjenu](#)

- Poznavanje rada sustava Microsoft: PowerPoint, Word i Excel

Ostale vještine Zumba, veslanje

DODATNE INFORMACIJE

Volontiranje 4 Islands Stage Race – Race Crew, regulacija prometa radi biciklista
Tabor Film Festival

Konferencije Tour de Tourism, Ekonomski fakultet u Zagrebu
Mekst, Novi Sad
Međunarodni susret studenata turizma i ugostiteljstva, IMTHS Šibenik

Članstva USTEF Udruga studenata turizma Ekonomskog fakulteta
- organiziranje izleta; u Klagenfurt
- organizacija putovanja na konferencije vezane uz turizam, hotelijerstvo i ugostiteljstvo kao npr. Mekst Novi Sad, Turizmijada – Budva

Tečajevi Tečaj za turističkog pratitelja u sklopu agencije Spektar Putovanja
Tečaj brzog čitanja u sklopu Profit Usluga

Certifikati Za pohađanje Mekst konferencije
Članstvo u Udruzi studenata turizma Ekonomskog fakulteta (USTEF) / Tourism Lab
Za sudjelovanje na Coca – Colinoj podršci mladima